

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director: **DEM. I. DOBRESCU**
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU Avocat, Direc. Contenc. B-cel G-18 a Țării Românești	ALEX. CERBAN Profesor la Facultatea de Drept, București	IOSEF G. COHEN Avocat membru Cons. legislativ	GR. CONDURATU Consilier la Curtea de Apel București	RÉNÉ DEMOGUE Profesor la Facultatea de Drept din Paris
V. DONGOROZ Dr. în Drept din Buc. Avocat	ALFRED JUVARA Dr. în Drept din Paris Avocat	D. NEGULESCU Profesor la Facultatea de Drept, București	I. GR. PERIȚEANU Avocat	C. SIPSOM Profesor la Facultatea de Drept, București
GR. TRANCU-IAȘI Fost Ministru al Muncii Avocat	P. VASILESCU Dr. în Drept din Paris Avocat	AL. VELESCU Dr. în Drept din Buc. Avocat	ALBERT WAHL Profesor la Facultatea de Drept, din Paris	C. SPOEANOVICI Dr. în Drept din Paris Avocat

Secretar de Redacție: **E. C. DECUSARA**, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membrii corespondenței pentru Paris: **EDOUARD LEVY** și **SILVIU KRAINIC**, Dr. în Drept, Avocați, Paris

ABONAMENTUL

Un an p. B-ci, Case Com. și Autorit.	800 lei
„ Avocați	500 „
„ Magistrați	400 „
6 luni prețul de sus pe jumătate	

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMANĂ

In lunile Iulie și August
apare odată la 2 săptămâni
abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

București, Ardei, 5 și Rahovei, 5
Lângă Calatuz Justiției
TELEFON 13/29

S'a pus sub presă în editura Tip. *Curierul Judiciar* și în curând va apare: **Proiectul Noului Cod de Comerț Italian**. Analiza lui în raport cu necesitatea reformării legislației noastre comerciale, de d-nii avocați **E. Christoforeanu**, Dr. în drept din Roma și **C. Paraschivescu-Bălăceanu**, Dr. în drept din Paris. Lucrarea se prezintă bine din toate punctele de vedere, cuprinde peste 300 pagini și va fi utilizată cu mult folos de cei cari se ocupă cu chestiunile de drept comercial.

SUMAR

- Promisiunea de vânzare în dreptul civil rus, francez și român, de d-nii Emil Pușcariu și George Camenski;
- Tutela la Judecătorile de Ocol, de d-l avocat Ștefan Scriban;

Jurisprudență:

- Curtea de Casație s. I: **Inginer Aurel Alimănescu cu Maria și Ion Dumitrescu Bumbăști** (O. donanță dată pe baza legii proprietarilor. Conestație. Până la ce dată poate fi introdusă? Art. 2, 11, 12, 13, 19 și 20 legea proprietarilor. Art. 399 și urm. pr. civilă), cu **Notă**;
- Curtea de Casație s. II: **Jaques Cohen cu G. Mateescu** (Locațiune. Pacită relocatiune sau reconducțiune. Când poate avea loc? Art. 1437 c. civil), cu o **Notă** de d-l prof. D. Alexandrescu;
- Curtea de Casație s. III: **Firma C. B. Gaetan cu Societatea Schlossfabrik Aktiengesellschaft și alții** (Relațiuni cu supuși inamici. Diferende rezutându din contractele anterioare Tratatului de pace din Versailles. Competența Trib. arbitral mixt prevăzut în Tratat în raport cu acela a Trib. Naționale. Art. 304 Tratatului de pace și art. 13 c. civ. român), cu o **Notă**;
- Curtea de apel București, s. III: **Traian Nenisor cu Ministerul Comunicațiilor**; Curtea de apel București, s. II: **Const. Andreescu cu Ministerul Comunicațiilor și Curtea de Casație, s. I: Ministerul Comunicațiilor cu Traian Nenisor** (Despre acțiunea în daune isvorite dintr'un act administrativ de autoritate, făcut cu călcarea legii. Art. 53 an. 6 legea Curții de Casație. Dacă Curtea de apel poate admite o asemenea acțiune fără altă dovadă decât aceea a existenței actului pretins generator de prejudiciu?), cu o **Notă** de iper.

A apărut **Jurisprudența Generală** No. 18, cu data de Joi 29 mai 1924, sub direcțiunea d-lui consilier **Gr. Conduratu**, cuprinzând 58 de hotărâri ale Curții de Casație și ale diferitelor instanțe judecătorești din țară, cu numeroase **Note**. Prețul 20 lei.

Abonamentul anual: 800 lei pentru Autorități și Case de Comerț; 500 pentru avocați și 400 pentru magistrați.

PROMISIUNEA de VÂNZARE în dreptul civil, rus, ¹⁾ francez și român

Studiu interpretativ după doctrina celor trei legislații

Contractul de promisiune de vânzare este prevăzut de codul civil francez în art. 1589, al cărui text „la promesse de vente, vaut vente, lorsqu'il y a consentement réciproque des deux parties sur la chose et le prix“ a dat loc la o celebră controversă în doctrina franceză, majoritatea autorilor susținând că legiuitorul s'a rețut la o făgăduință sinagmatică prin care cineva s'a obligat să vândă către un cumpărător care s'a obligat să cumpere, adică la o vânzare cu termen; îndată ce promisiunile reciproce de a vinde și de a cumpara s'au savârșit de către părțile contractante, acordul de voințe s'a efectuat și deci contractul de vânzare e încheiat.

În această concepție transferul proprietății se efectuează din momentul îndoitei promisiunii, fiindcă legiuitorul a voit ca aceste formule: promit să vând, promit să cumpăr, să fie sinonime lui vând, cumpăr. Această teorie a promisiunii de vânzare este bazată aproape exclusiv pe interpretarea voinței părților. (*Baudry-Lacantinerie et Léo Saignat... Traité du droit civil, Vol. IX, De la vente et de l'échange, par. 66 pag. 48*).

Alți autori sunt de părere că articolul menționat vorbește de o vânzare condițională, condiția fiind în specie adeziunea cumpărătorului la făgăduința de a vinde a promitentului. Odată această condiție realizată, ea retrooperează din ziua promisiunii. Dar această interpretare este cu drept cuvânt criticată,

1) Considerațiunile asupra promisiunii de vânzare în dreptul rus, formează un capitol inedit din „*Principiile Dreptului civil rus*“, manual întocmit după tratatele principalilor civilişti ruși (dintre care în special al profesorului de drept civil rus *Șerșenevici* dela Universitatea din Moscova, sub vechiul regim), de *George Camenski*, avocat și *Emil Pușcariu*, magistrat, care va apare în curând.

făgăduința promitentului neputând fi o vânzare condițională, căci pentru a fi condiție, în mod necesar trebuie să fie o vânzare și aceasta nu poate rezulta decât dintr-o îndatorire sinalagmatică, care în speță nu se produce decât din momentul acceptării făgăduinței de vânzare de către cel în favoarea căruia s-a promis. (*Colin et Capitant vol. II, pag. 425*).

Mai există o altă părere destul de acreditată în doctrina franceză, după care promisiunea de vânzare în concepția legiuitorului francez constituie numai obligațiunea unilaterală a unui facere din partea promitentului, care însă din moment ce consimțământul ulterior al cumpărătorului este dat, devine un contract de vânzare, promitentul ne mai fiind în drept să-și retragă făgăduința de a vinde. (*Planiol vol. II, par. 1398 și urm. pag. 458*).

Autorii acestei teorii au renunțat deci la interpretarea dată art. 1589 c. civ. fr. de către comentatorii mai vechi ai acestui cod — care susțineau că deși promisiunea de vânzare obligă pe promitent numai la un facere, totuși această obligațiune e susceptibilă de execuție forțată, ca o excepție dela regula art. 1142 c. civ. fr. respectiv 1075 c. civ. rom., că obligațiunile de a face nu se pot traduce decât în daune-interese în caz de neexecutare — ca nefiind juridică.

Legiuitorul român n'a reprodus în codul nostru civil art. 1587 din c. civ. fr. și aceasta după părerea doctrinei noastre pentru motivul că dacă cu adevărat menționatul text se referă la o vânzare cu termen, atunci el este inutil, iar dacă înțelege să asimileze făgăduința de vânzare cu o vânzare, în sensul că manifestarea ulterioară de voință din partea cumpărătorului de a consimți la cumpărare face ca o vânzare să devină perfectă, soluția e greșită. În adevăr o promisiune de vânzare în cadrul ultimei teorii doctrinare expuse, poate constitui un contract, nu poate însă constitui o vânzare și nu poate avea efectele unei vânzări decât dacă proprietarul lucrului persistă în voința de a vinde, în momentul când cumpărătorul își dă consimțământul de a cumpăra, astfel că promitentul retractându-și făgăduința de a vinde, prin călcarea acestei obligațiuni de a face, va fi pasibil de o condamnățiune civilă, la plata de daune interest, în nici un caz nu va fi ținut însă de obligațiunile unui vânzător (vezi *M. B. Cantacuzino par. 653, pag. 638*).

Această argumentare, pe care o găsim cea mai juridică, se întemeiază pe faptul că promitentul călcându-și obligațiunea sa prin retractarea făgăduinței de a vinde, face imposibilă coexistența în timp a voințelor reciproce de a vinde și de a cumpăra și desigur că fără această coexistență contractul de vindere-cumpărare, prin esență sinalagmatic, n'a putut lua naștere.

După ce am făcut o schiță succintă a promisiunii de vânzare în concepția dreptului nostru civil și a celui francez, să analizăm acest contract în cadrul legislației civile ruse. Paralela de deosebiri și apropieri dintre aceste două contracte în aparență sinonime, corespunzând însă fiecare unei concepții deosebite de utilitate și de structură juridică din legislația respectivă, va reeși dela sine în urma expunerii sistemului promisiunii de vânzare în dreptul civil rus. Vom vedea că deși de o factură originală, creată în vederea satisfacerii unor nevoi economico-juridice altele decât acelea pe care le servește corespondentul său în legislația civilă franceză, (căci în dreptul nostru nu este legiferat) contractul de promisiune de vânzare din dreptul civil rus nu mai este astăzi un factor util în rosturile economice pe care le îndeplinește contractul de vindere-cumpărare, ca preliminar necesar al acestuia.

Ca definiție promisiunea de vânzare, în dreptul civil rus, este un contract în puterea căruia părțile se obligă a încheia într'un termen stabilit, contractul de vânzare-cumpărare asupra unui obiect determinat și cu un preț stabilit.

Să analizăm pe rând elementele constitutive ale contractului de promisiune de vânzare.

I. Din definiția dată, reiese că promisiunea de vânzare este un contract preliminar, care obligă părțile contractante la încheierea unui alt contract și anume acela de vindere-cumpărare. Necesitatea sa e provocată de existența piedicilor ce opresc încheierea celui de al doilea contract, care urmează a lua naștere în viitor, când vor dispărea aceste piedici, constând în lipsa vre-unei condițiuni cerute de lege pentru ca contractul să ne vând. Cu schimbarea ulterioară a împrejurărilor, se va deschide părților contractante posibilitatea de a încheia contractul de vindere-cumpărare ce l-au avut în vedere, când s'au legat juridicește prin contractul preliminar. Ca exemple de impedimente ce se pot opune încheierii contractului principal și care aduc necesitatea promisiunii de vânzare, sunt în ce privește piedica de timp, imposibilitatea de a se săvârși o vânzare-cumpărare ce are de obiect bunuri imobile puse sub sequestru, iar drept alte piedici cităm lipsa pentru promitent a dreptului de proprietate, care urmează s'o obțină în viitor. De asemenea o cauză a încheierii contractului de promisiune de vânzare, poate fi ivirea așteptată a bunului în viitor (promisiunea vânzării unei recolte viitoare).

II. Deși legea civilă rusă determină promisiunea de vânzare ca un contract în virtutea căruia o parte se obligă către alta de a vinde acesteia bunul ce formează obiectul contractului, (art. 1679 c. civ. rus) fără îndoială însă că avem de a face cu o obligație sinalagmatică, bilateralitatea fiind de esență promisiunii de vânzare. Evident, legiuitorul se exprimă neprecis, de oarece în articolele ulterioare, (art. 1681, 1685, 1687 c. civ. rus) stabilește obligațiunile ambelor părți.

III. Legea consideră arătarea termenului în care părțile se obligă a încheia contractul de vânzare, ca un element constitutiv al promisiunii de vânzare, (art. 1679, 1682 c. civ. rus) nu sancționează însă lipsa termenului cu nulitatea acestui contract, astfel că fiecare din părțile contractante este în drept a cere săvârșirea vânzării-cumpărării, în orice timp, bineînțeles cu restricțiunea prescripției acțiunii în executarea contractului, care este aceea a dreptului comun în dreptul civil rus, de 10 ani. Termenul poate fi stabilit nu numai printr-o zi fixă, determinată de calendar, dar poate fi pus și în dependența unui eveniment cert, în care caz el va amâna încheierea contractului principal până la îndeplinirea sa (ex. decesul unei persoane anume arătate).

IV. La săvârșirea contractului de promisiune de vânzare se stabilește și prețul care reprezintă echivalentul bunului ce urmează a fi vândut, (art. 1679 c. civ. rus) căci altfel fixarea arbitrară a prețului de către promitent ar împietă asupra drepturilor celui ce se obligă a cumpăra.

Din cele expuse reiese unele deosebiri distinctive între promisiunea de vânzare de o parte și contractele de vindere-cumpărare și de furnizare de altele, care contracte au fiecare câteva caractere comune contractului de promisiune de vânzare. După părerea jurisprudenței exprimată de *Hotărârile Senatului Ocârmuitor din Petrograd* ce corespunde Inaltei Curți de Casație și Justiție dela noi, promisiunea de vânzare se deosebește de vânzare prin aceea că bunul vândut în sistemul celui de al doilea contract tre-

ce imediat în proprietatea cumpărătorului, pe când după încheierea contractului de promisiune de vânzare, proprietatea bunului făgăduit spre vânzare, rămâne în patrimoniul promitentului. (*Hot. Senat No. 72 an. 1867*).

Această părere nu este însă întemeiată, căci conform principiilor dreptului civil rus în materie de vânzare, inspirate din dreptul roman, proprietatea bunului nu se transferă cumpărătorului prin însuși puterea acordului dintre părți, ci numai prin executarea de predare a bunului vândut din partea vânzătorului. Deci deosebirea esențială între vânzare-cumpărare și promisiune de vânzare urmează s'o căutăm în alt element distinctiv. Vânzarea presupune neapărat drept de proprietate asupra bunului, pe când pentru promisiune legea nu impune asemenea condiție. În adevăr promitentul poate făgădui spre vânzare lucrul altuia, sau bunul încă neexistent (recolta viitoare).

De contractul de furnizare promisiunea se deosebește prin certitudinea bunului care formează obiectul contractului, acesta fiind determinat în individualitatea sa ca corp cert, în timp ce furnizarea se referă la un lucru datorit ca genus, determinat numai prin calitatea și cantitatea sa. Deci după aceste două caractere distinctive: lipsa dreptului de proprietate și determinarea lucrului ca corp cert, vom putea recunoaște că vânzarea unei recolte viitoare constituie o promisiune de vânzare, iar nu o vânzare sau o furnizare.

După părerea majorității doctrinarilor civilisti ruși, (cităm pe *Sersenevici, Vassovski, Kasso, Iliashenco*) din punct de vedere al politicii legislative, adică al rostului și utilității acestui contract, promisiunea de vânzare, care apare prin structura sa juridică ca o originalitate a legislației ruse față de celelalte legislații europene, datând în dreptul civil din sec. XVIII, este de prisos în sistemul obligațiunilor contractuale. Promisiunea de vânzare ar fi putut avea sens, dacă contractul de vânzare-cumpărare ar fi stabilit transferarea dreptului de proprietate în virtutea numai a consimțământului părților. Am văzut însă că vânzarea în concepția legiuitorului rus nu are acest efect. Unii autori (cităm pe *Engelman* ca cel mai de seamă reprezentant al acestei păreri) susțin că promisiunea este utilă în vederea vânzării imobilelor, însă fără dreptate, căci la înscrierea în „registrele de afaceri ale proprietăților“ (1) a contractului de vânzare-cumpărare, se poate foarte bine despărți elementul abstract contractual de elementul real, adică condițiile sub care s'a încheiat contractul, de însuși obiectul contractului.

Contractul de promisiune de vânzare, indiferent dacă are de obiect bunuri mobile sau imobile, trebuie să se facă în formă scrisă, (art. 1683 c. civ. rus) încheindu-se așa numitul zapis de promisiune de vânzare; legea însă nu cere în termeni expresi forma notarială, astfel că promisiunea de vânzare săvârșită sub semnătură privată este perfect validă. (*Hot. Sena. No. 362 an. 1876*).

Executarea contractului de promisiune de vânzare constă în încheierea în termenul stabilit a contractului de vânzare-cumpărare în acele condițiuni ce au fost trecute în contractul preliminar. Termenul fixat în contractul de comisiune de vânzare se referă la săvârșirea contractului de vânzare-cumpărare în general, prin urmare la momentul când acordul de voințe producându-se, este consacrat prin

act notarial, iar nu neapărat la momentul întăririi contractului de vânzare-cumpărare de către Primul-Notar (părerea ultimă, care e a *Senatului Cărmuitor* exprimată prin *Hot. No. 794 an. 1875*, este deci greșită). Ca ori și ce contract, promisiunea de vânzare dă drept fiecăreia din părțile contractante de a cere celeilalte părți încheierea contractului principal, dar nu și a o sili la aceasta. Însă refuzul uneia din părți de a săvârși contractul de vindere-cumpărare, poate să atragă după sine responsabilitatea stipulată prin contractul preliminar, ca plata clauzei penale, pierderea arvunei, precum și obligațiunea la plata de daune-interese (*Hot. Senat. No. 378 an. 1871*).

Contractul de promisiune de vânzare se stinge, în afară de cazul când ia ființă contractul de vânzare, din următoarele cauze: 1) Prin trecerea termenului stipulat pentru încheierea contractului de vindere-cumpărare când contractul de promisiune de vânzare pierde puterea sa în ceea ce privește această obligațiune, (art. 1682 c. civ. rus), dar își păstrează efectele sale și după acest termen în ceea ce privește consecințele stipulate prin contractul preliminar (partea care a promis a cumpăra poate cere daune celeilalte părți contractante, dacă aceasta este în culpă); 2) Dacă până la termenul stipulat, promitentul de a vinde nu va fi dobândit proprietatea lucrului, atunci și contractul de vânzare-cumpărare nu poate fi efectuat, dar această împrejurare nu liberează pe promitentul vânzării lucrului de responsabilitatea neîndeplinirii contractului principal; 3) Aceiași consecință, adică neefectuarea vânzării, atrage după sine și pierderea obiectului promis spre vânzare sau neînvirea lucrului așteptat (de ex. cazul când viermii au mâncat seminătura sau soarele a uscat iarba) și de asemenea promis spre vânzare; de oarece însă în aceste cazuri neîndeplinirea obligației contractuale se produce din cauze independente de voința părților contractante, contractul încetează liberând părțile de orice răspundere.

Pentru contractul de promisiune de vânzare a imobilelor, legea civilă rusă stabilește dispozițiuni speciale asupra arvunei, derogatoare dela dreptul comun, care deci nu pot fi aplicate altor contracte și nici promisiunii de vânzare a bunurilor mobile. Mențiunea despre garantarea promisiunii de vânzare sau a însuși contractului de vânzare prin arună, poate fi trecută în actul promisiunii de vânzare, dar poate fi arătată și printr-un act deosebit, prin așa numita chitanță de primire a arvunei (art. 1685 c. civ. rus) care trebuie să conțină: 1) data și locul eliberării sale 2) determinarea condițiilor contractului care se garantează prin arună, adică a vânzării-cumpărării sau a promisiunii de vânzare; 3) fixarea termenului în care părțile se obligă a încheia contractul și care nu poate depăși intervalul de un an (art. 1686 c. civ. rus).

Dacă părțile în termenul stabilit, sau dacă nu există un asemenea termen, în cursul unui an din momentul eliberării chitanței, nu vor încheia contractul principal, atunci dela data expirării termenelor indicate, începe curgerea prescripției pentru revendicarea arvunei. De asemenea timp de un an dela expirarea anului curs din ziua când chitanța despre arună a fost eliberată, fiecare din părțile contractante este în drept a persista asupra consecințelor legale a stipulațiunei arvunei.

În caz când a renunțat la încheierea contractului acea parte care a trebuit să devie vânzător sau dacă imposibilitatea îndeplinirii contractului s'ar produce din vina sa, atunci ea este obligată a restitui îndoita arvuna primită. Evident că aici avem de a face nu cu simpla obligație născută din primirea arvunei, ci cu o clauză penală legală. Dacă contractul nu se va

1) Aceste registre conform legii notariale ruse, se țin de către Primii-Notari. Ele corespund așa numitelor „Registre ipotecare“ (*Grundbuchorung*) din sistemul dreptului Prusian, anul 1872.

putea săvârși din vina părții care a trebuit să devină cumpărător, atunci ea pierde arvuna dată în folosul celeilalte părți contractante. Desigur că atunci când se întrunesc condițiunile pentru stingerea promisiunii de vânzare, fără vina nici uneia din părțile contractante, se restabilește situația anterioară a contractului, iar în privința arvunei se operează o restitutio ad integrum.

EMIL PUȘCARIU și GEORGE CAMENSKI
Ajuto. de g.-fier la m. Avocat, Licențiat în drept dela
Curte de Casație și Justiție Universitatea din Moscova

Tutela la Judecătoriile de Ocol

Art. 39 din legea judecătoriilor de ocoale dă în competența acestor instanțe administrarea tutelor al căror patrimoniu nu trece de 40.000 lei, conform legii din 4 August 1921.

Din expunerea de motive a legii judecătoriilor de ocoale și existența art. 42 din această lege, după care judecătorul poate abilita pe tutor, rezulta că legiuitorul n'a avut în vedere decât tutelele minorilor și aceasta era părerea unanimă a tuturor acelor care vedeau în judecătoriile de ocoale niște Tribunale cu o competență strict limitată.

Cum însă spiritul critic e în eternă cercetare și analiză ¹⁾, s'a căutat să se vadă care e rațiunea pentru care numai tutelele să fie administrate de judecătoriile de ocol, nu și curatele interzișilor.

În 1907, Suprema Curte decide că numai tutelele, nu și curatele pot fi administrate de judecătoriile de ocol, căci aceasta rezultă din art. 438 și 439 c. civ., din faptul că nici un text nu dă o atare competență judecătorilor de ocol și din împrejurarea că art. 65 din L. jud. de pace (din 1896) se referă la tutela minorilor ²⁾.

Aceasta e și părerea d.-lui Corneliu Botez ³⁾.

În 1911 însă Suprema Curte își schimbă jurisprudența, decidând că judecătoriile de ocol administrează curatele în aceleași limite ca și tutelele, pentru că curatorul numit conform art. 13 și 16 c. p. e un adevărat tutor, fiindcă el nu asistă numai pe condamnat, ci administrează averea lui întocmai ca un tutor, dând socoteli la încetarea pedepsei. Mai mult, nu e nici o rațiune serioasă de a se face, din punctul de vedere al administrațiunii lor, deosebire între tutele și curatele și intră în spiritul legii ca art. 39 din legea judecătoriilor de ocoale să se aplice și la curatele, pe care, fără îndoială, legiuitorul a înțeles să le cuprindă în termenul de tutelă întrebuintat într'un sens mai larg. Și, de altmintearea, motivează Suprema Curte, este în interesul unei bune administrațiuni a curatelelor ca ele să fie administrate de judecătorii de ocol în circumscripțiunea cărora s'a deschis curatela, fiind mai aproape de patrimoniile de administrat decât Tribunalele.

Această jurisprudență o putem considera ca constantă, căci ea s'a menținut până astăzi, cu o distincțiune importantă, cum vom vedea îndată ⁴⁾.

Aceeași rațiune a determinat Curtea de Casație să dea în competența judecătorilor de ocoale și delictul din art. 185 c. p., deși nu e cuprins în enumerarea prevăzută de art. 53 din L. jud. oc., căci, motivează Curtea, sunt aceleași elemente ca și în art. 184 c. p., iar pedeapsa

e și mai mică decât cea prevăzută de art. 184 c. p., (C. II, 2300/921. *Jurisprudența Română*, 11/922).

O anomalie identică există în vechea lege a judecătorilor de ocol din 1896, după care judecătoriile comunale erau competente să judece bătăile în cămărușe, nu însă și injuriile verbale prevăzute de art. 300 c. p. și pedepsite de art. 139, alin. 2 c. p., deși ambele infracțiuni sunt contravențiuni și pedepsite la fel ⁵⁾.

La declararea de absență, conform art. 98 și 124 c. civ., se deschide tutela dispărutului. Cine va administra această tutelă? Curtea de Casație a decis că numai Tribunalul e competent să administreze o atare tutelă, oricare ar fi averea dispărutului, fiindcă numai Tribunalul are cădere să se pronunțe asupra absenței, iar tutela nu e decât o urmare a faptului dispozițiunii. Deci, în asemenea afaceri, judecătorii de ocol sunt incompetenți *ratione materiae* ⁶⁾.

Aceeași soluțiune a adoptat-o Suprema Curte și pentru curatela contumacelui, deoarece art. 476 pr. pen. zice că dacă contumacele este condamnat, averea sa va fi considerată și administrată ca avere de absent ⁷⁾.

Deasemenea, Curtea de Casație decide că numai Tribunalele sunt competente să administreze curatele risipitorilor, căci după art. 438 și 458 c. civ., interdicția se pronunță de Tribunal și tot el numește consiliul judiciar ⁸⁾.

În rezumat, sistemul Curței de Casație este următorul: judecătorii de ocol sunt competenți să administreze tutelele minorilor și curatele interzișilor legal, adică a celor condamnați pentru crime (Art. 13, 16 c. p.), când patrimoniul de administrat nu trece de 40.000 lei. Din contra, oricât de mic ar fi patrimoniul de administrat, numai Tribunalele sunt competente să administreze tutela absenților, curatele contumacilor și ale interzișilor judecătorești.

La absență, tutela se deschide în faza a doua, adică nu la absența prezumată, ci la declararea absenței sau la moartea unuia din soți. Astfel cum e organizată absența, nu numai textele din codul civil (98 și 124), dar și cele din procedura civilă (Art. 621-623) fac din Tribunalele singurele instanțe competente de a administra tutelele în această materie. Numirea curatorului la absența presumată, declararea absenței, trimeterea în posesiune, etc., reclamă o unitate de procedură și de administrațiune ce nu poate fi complicată cu imixtiunea judecătorului de ocol.

Aceeași rațiune există și pentru numirea administratorului provizor (Art. 443 c. civ.), a tutorului (Art. 452 c. civ.), la interziși sau a consiliului judiciar la risipitori. Prin urmare numai Tribunalele sunt competente în această materie.

În ce privește pe contumaci, deși s'ar părea că argumentul de text dedus din art. 476 pr. pen., după care averea contumacelui e considerată și administrată ca avere de absent, n'ar fi cu totul suficient spre a decide că și aici trebuie exclusă competența judecătorului de ocol, cu toate acestea nu trebuie să uităm că judecătorii de ocol au o competență limitată, iar atribuirea unei competențe în afară de un text categoric ni se pare foarte discutabilă.

Prin urmare sistemul Curței de Casație se sprijinește nu numai pe argumente de text necontestate, dar și pe însăși natura instituțiilor.

ȘTEFAN SCRIBAN

Dorohoi, 14 Martie 1924.

1) Vintilă Dongoroz, *Curierul Judiciar* No. 37/923, *Jurisprudența Generală* No. 12/924, sp. 692.

2) Cas. I, 250/907, *Curierul Judiciar* No. 59/907.

3) Codicele de ședință al Jud. de Pace, ed. II-a, p. 344.

4) Cas. I, 417/911; *Dreptul*, 54/911. *Curierul Judiciar*, 2/912, Cas. II, 263/912; *Curierul Judiciar*, 13/913; *Curierul Judiciar*, 26/914. Cas. II, 214/914; *Jurisprudența Română*, 2/915. Cas. II, 499/923; *Jurisprudența Generală*, 8/924, sp. 410. Cas. II, 495/923; *Jurisprudența Generală*, 3/924, sp. 135, Cas. II, 495/923; *Jurisprudența Română*, 1/924, sp. 3.

5) V. art. nostru din *Curierul Judiciar*, 30/901, 54/902.

6) Cas. II, 282/922. *Jurisprudența Română*, 6/923, *Jurisprudența Generală*, 3/924, sp. 135.

7) Cas. II, 62/923; *Jurisprudența Română*, 9/923. Cas. II, 495 din 1923, *Jurisprudența Română*, 3/924, sp. 81.

8) Cas. II, 508/923, *Jurisprudența Generală*, 9/924, sp. 515.

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. I

Audiența dela 16 Octombrie 1923

Președinția d-lui GH. V. BUZDUGAN, Președinte
Ing. Aurel Alimănescu cu Maria și Ion Dumitrescu-Bumbesti
Decizia No. 996.

Legea proprietarilor.— Ordonanță dată pe baza art. 2.— Contestație pentru motive de fond, sau contra formelor de executare. — Poate fi introdusă până la încheierea care constată săvârșirea executării.— Rațiune.— Art. 2, 11, 12, 13, 19 și 20 legea proprietarilor.— Art. 399 și urm. pr. civ.

Legea proprietarilor neprevăzând termenul în care urmează a se introduce contestațiile contra ordonanțelor date de judecătorul de ocol sau președintele Tribunalului în cazul art. 2 și în același timp, pentru judecarea lor, trimițând la art. 399 și urm. pr. civ., urmează că o asemenea contestație, chiar când printr'ânsa se invoacă motive de fond, iar nu relative la modul de executare, este cel prevăzut de art. 403 pr. civ., adică ele pot fi introduse până la încheierea prin care instanța de fond constată săvârșirea executării.

Curtea,

Ascultând citirea raportului făcut în cauză de d-l Consilier D. Florescu; pe d-l avocat C. C. Paraschivescu-Bălăceanu, în desvoltarea motivelor de casare; cum și pe d-l avocat D. Răsuceanu, în respingerea recursului, pe motiv că apelul la contestație ar fi inadmisibil, și

Deliberând,

Asupra recursului făcut de Ing. Aurel M. Alimănescu contra sentinței No. 132/923 a Trib. Gorj s. I, dată în proces cu Maria și I. Dumitrescu-Bumbesti, în materie de locațiune.

Văzând motivele I, II, și III de casare, astfel formulate :

I. «Tribunalul Gorj, secția I, prin sentința civilă cu No. 132 din 1923, sentință ce este atacată cu recurs, a violat prevederile art. 12 și 13 din legea proprietarilor, căci termenul de apel de trei zile dela pronunțare, se dă în hotărârile date de judecător sau de președinte cu citirea părților, căci altfel nu poate fi discuție, nu poate să i se întindă prevederile, ea fiind de strictă interpretare; dealtfel, este și logic, căci ar fi absurd ca atunci când partea n'a fost citată, să curgă termenul dela pronunțare, și nici dela comunicare, de oarece este cert că în legea proprietarilor nu există acest lucru. ci din potrivă, în speță fiind vorba de o contestație a chirieșului Alimănescu, făcută la executarea ordonanței d-lui Jude al ocolului I rural Târgu-Jiu, ea este guvernată de textul art. 13 din lege».

II. «Exces de putere din partea Tribunalului, când mi-a respins apelul, pe motiv că contestația a fost tardiv introdusă la judecatorie, și că termenul de introducere ar fi cel prevăzut de art. 12 pentru apel, și deci fiind făcut a șasea zi dela comunicarea somației. Tribunalul a considerat o tardivă. Excesul constă în faptul că a hotărât fără să aibă un text de lege pe care să se bazeze și a făcut în mod eronat aplicarea unui text de lege ce nu privește».

III. «Prin acest fapt, Tribunalul a violat art. 13 din legea proprietarilor și a violat și art. 403 din pr. civ., care arată termenul până când se poate face contestație la o executare, căci ordonanța de evacuare a judecătorului, fiind executorie prin ea însăși, caracterul acestei ordonanțe este precizat de art. 11 din legea proprietarilor, iar contestațiile contra lor sunt contestații *sui generis* ghidate ca formă a introducerii lor de procedura civilă prin art. 399 și urm. și termenul îl prevede art. 403, care fiind violat, s'a făcut și o greșită aplicatiune a art. 12, alin. 1 din legea proprietarilor».

Având în vedere sentința supusă recursului, din care rezultă că, intimății Maria și Ion Dumitrescu-Bumbesti, ca proprietari ai imobilului ocupat cu chirie de recurentul Ing. Aurel Alimănescu, învestind cu formula executorie contractul lor autentic de închiriere și obținând din partea judeului de ocol o ordonanță dată pe temeiul

art. 2 legea proprietarilor pentru expulzarea chirieșului din imobil, au pus în executare, prin corpul portăreilor locali, acea ordonanță; că, în contra acestei executări chirieșul introducând contestație, potrivit art. 13 din legea proprietarilor, prima instanță i a respins-o ca nefondată, iar Tribunalul în apel ca tardivă;

Că, pentru a hotări astfel, Tribunalul constată, în fapt, că ordonanța judeului de ocol a fost dată fără citirea părților, că contestațiunea sa chirieșul a introdus-o a șasea zi după comunicarea ordonanței făcută prin somațiunea portăreilor și că printr'ânsa dânsul pune în discuțiune însuș fondul procesului; că, motivează această instanță, din toate aceste constatări de fapt reeșind că recurentul nu a îndreptat contestația sa contra formelor de executare, ci în contra fondului, ea este tardiv introdusă, în acest caz neaplicându-se normele din art. 399 și urm. proc. civ., ci termenul de trei zile libere prevăzute de art. 12 din legea proprietarilor, soluțiune criticată prin motivele 1, 2 și 3 de casare pentru violarea art. 12 și 13 din legea proprietarilor și 403 pr. civ. și exces de putere;

Considerând că, prin dispozițiunile art. 12, 13, 19 și 20 legea asupra drepturilor proprietarilor, rezultă că legiuitorul a instituit două căi de reformare a ordonanței Judeului de ocol sau Președintelui Tribunalului, date pe baza acestei legi, una a apelului la instanța superioară, cu recurs la Curtea de casație (art. 12) și alta a contestației la aceeași instanță în contra executării art. (13); că, partea are alegerea între aceste două căi, calea aleasă exclude pe cealaltă, conform principiului *electa una via*;

Că, în cazul când se umează de calea contestațiunei, contestațiunea se judecă, cum prevede art. 13, după regulile din dreptul comun relativ la contestațiunile făcute la executarea silită a hotărârilor, însă în cel mult opt zile și cu precădere, fără a se determina termenul în care ea urmează a fi introdusă;

Considerând că legea proprietarilor este o lege excepțională și ca atare dispozițiunile sale procedurale au a fi aplicate numai la cazurile stricte ce ea le prevede; că dar, odată ce această lege, pe deoparte, nu prevede termenul în care au a fi introduse contestațiunile în contra ordonanțelor date pe temeiul art. II, iar pe altă parte trimite pentru judecarea acestor contestațiuni la regulile din art. 399 și urm. pr. civ., urmează că termenul pentru introducerea acestor contestațiuni, chiar când prin ele se invoacă motive de fond, iar nu relative la modul de executare, este cel prevăzut de art. 403 pr. civ., adică ele pot fi introduse până la încheierea prin care instanța de fond constată săvârșirea executării;

Considerând că, prin această soluțiune nu se poate susține că nu s'ar respecta caracterul urgent al legii proprietarilor, întrucât executarea este, prin natura ei, o procedură extrem de urgentă, astfel că pârâtul este obligat a introduce contestația sa în termenul cel mai scurt și în orice caz imediat după primirea somațiunei, orice întârziere din partea sa putând să ducă la efectuarea executării și deci a ultimului act de executare, prin care i se ridică orice drept de atac;

Că, pe temeiul acestor considerațiuni, urmează că numai prin violarea dispozițiunilor art. 403 pr. civ. și o greșită interpretare a art. 12 și 13 legea proprietarilor, instanța de fond a considerat ca tardiv introdusă contestațiunea recurentului, odată ce este constant că nu s'a încheiat în speță actul prevăzut de art. 403 pr. civ., astfel că motivele de casare devenind fondate, au a fi admise; că, prin admiterea lor, punându-se în discuție în întregime la instanța de trimitere contestațiunea recurentului, devine inutilă discutarea celorlalte motive de casare.

Pentru aceste motive, admite recursul, casează, etc.

NOTA. — Asupra chestiunei termenului în care urmează a se introduce contestațiunile contra or-

donantelor date de judecătorul de ocol sau președintele Tribunalului pe baza art. 2 din legea proprietarilor, jurisprudența s'a pronunțat constant în sensul deciziei de mai sus. Vezi Cas. II, 68 din 30 Martie 1921. în *Curierul Judiciar* No. 41 din 1921 pag. 647 și urm., Cas. III, 249 din 30 Oct. 1922. în *Curierul Judiciar* No. 19 din 1923 pag. 301 și urm.

În privința chestiunii dacă cu ocaziunea contestațiunii se pot modifica motive de fond, vezi articolul d-lui avocat Weiller. în *Curierul Judiciar* No. 6 din 1923. iar pentru jurisprudență trimeterile din nota No. 1 al acestui articol: Tribunalul Tutova sent. civ. 296 din 13 Oct. 1922. în *Curierul Judiciar* No. 16 din 1923 pag. 254 și urm. cu nota d-lui avocat V. D. Ștefănescu.

(N. R.)

ÎNALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. II

Audiența de la 29 Octombrie 1923

Președinția d-lui OSCAR N. NICOLIESCU, Președinte

Jacques Cohen cu Gh. Mateescu

Decizia civilă No. 472

Locațiune.— Tacită relocațiune sau reconducțiune.— Când poate avea loc? — 1437 cod. civ.

Art. 1437 din codul civil prevede că, după expirarea termenului stipulat prin contractul de locațiune dacă locatarul este lăsat în posesiunea imobilului închiriat, atunci locațiunea se consideră ca reînnoită; de unde rezultă că, pentru ca o nouă locațiune să poată avea loc prin consimțământul tacit al părților, se cere ca locatarul să fie lăsat în posesiunea imobilului închiriat.

În speță, deși instanța de fond constată că părțile s'au învoit în procesul de reziliere din 1921. cu obligația pentru proprietar de a nu executa sentința de reziliere până la 26 Octombrie 1923 și a tolera până atunci în imobil pe intimat, ceea ce înseamnă că, în urma acestei împăcări, el nu mai avea calitatea de chirias, ci numai de simplu îngăduit; totuși instanța de fond declarând că s'a operat, în speță, o tacită relocațiune, fără a constata însă că acea simplă toleranță s'ar fi transformat în locațiune, în intervalul dela Iunie la Octombrie 1921, ceea ce era absolut necesar, a violat art. 1437 din codul civil, și prin greșita interpretare a acestui text s'a declarat să s'a operat o tacită relocațiune și că contractul de închiriere s'a prelunge în baza legilor relative la închiriere din 1922 și 1923.

Curtea,

După citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier I. Ionescu-Dolj.

Ascultând pe d-nii avocați Bally și Paul Rătescu, în dezvoltarea motivelor de casare, și pe d-l avocat Redler, în combateri.

Deliberând,

Asupra recursului făcut de Jacques Cohen contra deciziei cu No. 194/923, a Curții de apel din București, secția III, dată în contestația făcută de Gh. Mateescu.

Văzând motivele I și II de recurs astfel formulate:

I. «Comite, Curtea de apel, o eroare de fapt, denaturează situația reală și omite a se pronunța asupra întârzierii începerii executării, întârziere datorită unor fapte independente de voința mea. a) Curtea de apel numește pe Mateescu «chirias». Eroare și denaturare; calitatea de chirias a lui Mateescu a încetat la 7 Iunie 1921, iar dela această dată, d-sa continuă a sta în casă ca «tolerat». După trecerea termenului acordat prin încheierea No. 1015 din 7 Iunie 1921 a Curții de apel din București, secția III, adică după 9 Noembrie 1921, Mateescu nu și-a schimbat titlul, din simplu tolerat nu a de-

venit chirias fără consimțământul meu expres; b) Întârzierea întru începerea executării se datorește timpului rău, vacanței Crăciunului și reclamației pentru abuz de încredere făcută contra mea la Parchetul de Ilfov. Curtea de fond, omitând a se pronunța asupra apărării mele rezultând din situația expusă mai sus, a comis o omisiune esențială, căci dacă se ținea seamă și excludea timpul cât am fost în imposibilitate legală de a executa pe Mateescu, Curtea nu putea ajunge la concluzia admiterii contestației».

II. «Se dă o greșită interpretare și aplicare art. 1169, 1203 și 1437 cod. civ. a) Interpretează greșit art. 1169 cod. civ. După acest text, acel care face o propunere înaintea judecății, trebuie să o dovedească. Mateescu, invocând titlul de «chirias», trebuie să-l dovedească că-l are, adică plata chiriei sau denunțarea ei pe termenul Sf. Dumitru 1921—Sf. Gheorghe 1923. b) Interpretează greșit art. 1203 cod. civ. Presumția că n'ar fi verosimil a ține un chirias fără a-i pretinde chiria, trebuie înlăturată, proba plății unei sume oarecare se face sau cu acte sau cu mărturisirea părții, sau cu jurământul ei. Presumțiile nu sunt admise decât atunci când și proba cu martori este admisibilă. c) Art. 1437 cod. civ. este inaplicabil în speță. Acest text prevede lăsarea chiriașului în imobil după expirarea contractului. Mateescu nu mai este chirias dela 7 Iunie 1921 și el trebuie să evacueze locuința în baza unei sentințe judecătorești, nu prin ajungerea contractului la scadență».

Având în vedere decizia adusă în recurs, din care se constată, în fapt, că recurentul Jacques Cohen, proprietar al imobilului din București, calea Moșilor 191-193, introducând acțiune la Tribunalul Ilfov, conform legii proprietarilor, pentru rezilierea contractului de locațiune și de evacuarea chiriașului său Gh. Mateescu, intimatul, și obținând evacuarea acestuia din imobil prin sentința civilă No. 24 din 28 Martie 1921, în urma apelului făcut de intimat, părțile s'au împăcat înaintea Curții de apel, în sensul că intimatul Gh. Mateescu a renunțat la apelul său împotriva sentinței de evacuare, iar recurentul J. Cohen s'a obligat să nu execute sentința de evacuare până la 26 Octombrie 1921, și până la acea dată să tolereze pe intimat a se folosi de imobil;

Că recurentul cerând, la 9 Martie 1922, executarea sentinței de evacuare ce obținuse, intimatul Gh. Mateescu a făcut contestație contra acestei executări, susținând că: 1) proprietarul a renunțat în mod tacit la executarea sentinței ce obținuse cu un an mai înainte, și al 2-lea, că proprietarul a primit chiria dela soția sa Elena Mateescu, până la data de 23 Aprilie 1922;

Că, Tribunalul Ilfov, secția III c. c., cărnua i-a fost îndreptată contestațiunea, a respins-o ca nefondată, prin sentința civilă cu No. 108 din 9 Februarie 1923, pe care contestatorul a atacat-o cu apel în fața Curții de apel din București, secția III;

Că, această Curte, prin decizia supusă recursului, a admis apelul făcut de contestator, și prin consecință, și contestațiunea, anulând toate actele de urmărire începute;

Având în vedere că, pentru a da această soluțiune, Curtea de fond motivează că, deoarece se constată că în procesul de evacuare și reziliere părțile s'au împăcat cu condițiunea ca chiriașul să rămână în imobil ca tolerat până la 26 Octombrie 1921 și că la acea dată, proprietarul neexecutând hotărîrea, a lăsat pe chiriaș să rămână mai departe în imobil, fără nici o opunere, până la 9 Martie 1922, prin aceasta s'a format o tacită reconducțiune între părți, conform art. 1437 cod. civ.; că, această reînchiriere s'a prelungit în virtutea legilor din 14 Aprilie 1922 și 6 Aprilie 1923, și că, obiecțiunea proprietarului cum că intimatul a fost numai tolerat nu este fondată, deoarece el nu dovedește nici un fapt din care să rezulte această toleranță;

Considerând că art. 1437 cod. civ. dispune că, după expirarea termenului stipulat prin contractul de locațiune, dacă locatarul rămâne și este lăsat în posesiune, atunci se consideră locațiunea ca reînnoită;

Că, de aici rezultă că, pentru ca o nouă locațiune să se poată forma prin reconducțiune, cu consimțământul

tacit al părților, se cere ca locatarul, în această calitate, să rămână și să fie lăsat în posesiunea imobilului;

Considerând, în speță, că deși instanța de fond constată că părțile s'au împăcat în procesul de reziliere și evacuare în Iunie 1921, cu obligațiunea pentru proprietar de a nu executa sentința de evacuare până la 26 Octombrie 1921 și de a tolera până atunci în casă pe intimat, ceea ce înseamnă că în urmă intimatului nu mai avea calitatea de chirias, ci numai de îngăduit în casă, totuși instanța de fond declară că, intimatul fiind lăsat în imobil după data de 26 Octombrie 1921, s'a operat o tacită reconducțiune, fără însă să se constate că acea simplă toleranță s'ar fi transformat în locațiune în intervalul dela Iunie la Octombrie 1921, ceea ce era absolut necesar pentru a putea decide că o tacită reconducțiune s'a format în condițiunile legii;

Că, în lipsa unei asemenea constatări, numai printr'o denaturare a faptelor și o greșită interpretare a art. 1437 cod. civ., instanța de fond a putut declara că s'a operat o tacită reconducțiune și că relocațiunea s'a prelungit în virtutea legilor relative la închiriere din 1922 și 1923;

Considerând, de asemenea, că, deși instanța de fond constată că părțile s'au împăcat, obligându-se proprietarul de a tolera pe intimat în imobil, și deși proprietarul, intimat în contestațiune, invoca această toleranță în apărarea sa, totuși instanța de fond o înlătură pe motiv că el nu a făcut nici o dovadă din care să rezulte pretinsa toleranță, și nu cere ca contestatorul, care își întemeia contestațiunea pe titlul de chirias, desființat în urma împăcării părților, să dovedească că l'a redobândit și-l posedă încă, aceasta în conformitate cu principiul stabilit de art. 1169 cod. civ., după care cel ce face o propunere înaintea judecății, trebuie să o probeze;

Că, dar, instanța de fond, judecând în modul arătat a violat legea și a pronunțat o deciziune casabilă.

Pentru aceste motive, Curtea, admite recursul, etc.

NOTĂ — Există tacită relocație sau reconducție de câteori, la finele unui contract, fie scris, fie verbal, locatarul sau arendașul rămâne și este lăsat în posesiunea imobilului închiriat sau arendat. În asemenea caz, se înființează, prin efectul convențiunei tacite a părților, un nou contract pentru un timp nedeterminat, sub aceleași condiții ca și acel vechiu (art. 1437), părțile putând însă să dea congediu una alteia. (Cpr. C. s. I, Bult. 1909, pag. 774 și *Curierul Judiciar* din 1909, No. 69, pag. 555).

Zicem: un nou contract, pentru că acel vechiu este desființat prin expirarea termenului. În adevăr, contractul de locațiune fiind un contract consensual, nesupus vreunei formalități, se poate forma și se formează, în speță, prin consimțământul tacit al locatorului și al locatarului, iar nu numai prin voința locatarului, după cum din eroare a declarat Treilhard înaintea Consiliului de Stat (Cpr. Baudry et Wahl, *Contrat de louage*, II, 1400).

«Tacita relocație, zice Pothier (*Louage*, IV, 342, ed. Bugnet), nu este contractul anterior care continuă, ci un nou contract, format printr'o nouă convenție tacită a părților, care se substituie celui vechiu». (Cpr. art. 1437, 1464 cod. civ.).

Contractul de locațiune încheiat pe un termen determinat, zice Curtea noastră de casație (s. I, No. 11 din 4 Februarie 1919), încetând dela sine

prin expirarea termenului, de aici rezultă că tacita relocațiune sau reconducțiune este un nou contract, care se formează pe baza unui consimțământ tacit al părților, tras din folosința bunului închiriat după expirarea contractului primitiv; ceea ce lasă a se presupune că părțile interesate sunt capabile; de unde rezultă că, de câteori consimțământul uneia din părți nu poate fi exprimat decât în anumite forme particulare, relocațiunea sau reconducțiunea tacită nu poate avea loc. (*Jurisprudența Română* din 1919, No. 6 și 7, pag. 538, No. de ordine 535).

O altă decizie, tot a Curței de casație secț. I, No. 11 din 1916, dispune, de asemenea, că tacita relocațiune nu este o continuare, o prelungire a contractului anterior, intervenit între proprietar și chirias, ci un nou contract. Deci, dacă vechiul contract prin consimțământul expres al părților, exprimat cu anumite forme, noul contract nu poate fi încheiat decât tot cu aceleași forme solemne cerute pentru ca să existe consimțământ, consimțământ necesar pentru validitatea oricărei convențiuni în genere, prin urmare și al noului contract; de unde rezultă că, de câteori este vorba de o autoritate publică (în speță comuna București), trebuie o nouă licitație publică pentru crearea unui nou contract (acel al reconducției tacite), singura toleranță a chiriașului nefiind suficientă pentru ca să existe consimțământ din partea autorității publice. Vezi *Tribuna Juridică* din 3 Martie 1919, No. 1, pag. 1 (partea II, *Jurisprudența*). Mai vezi asupra tacitei relocațiuni sau reconducțiuni, tom. IX al Coment. noastre, pag. 188 urm.

Iași.

D. ALEXANDRESCO

INALTA CURTE DE CAS. și JUSTIȚIE, S. III

Audiența dela 12 Decembrie 1923

Președinția d-lui D. G. TĂZLĂUANU, Președinte
Firma C. B. Găetan cu Soc. Schloss-fabrik Aktiengesellschaft și a.
Decizia No. 1563

Relațiuni cu supușii inamici. — Diferende rezultând din contracte anterioare tratatului de pace din Versailles. — Instanțele competente. — Competința Tribunalului arbitral mixt, prevăzut de tratat în raport cu aceia a Tribunalelor naționale. — Art. 304 din tratatul de pace și 13 c. civ. român.

Din diferitele dispozițiuni cuprinse în secțiunile III-VII inclusiv tratatul de pace dela Versailles, rezultă că Tribunalul arbitral mixt, prevăzut de art. 304, deși este competent să judece orice diferende relative la contractele încheiate înainte de punerea în vigoare a acestui tratat, între supușii puterilor aliate sau asociate și supușii germani, totuși o atare competență nu exclude pe aceia pe care o au, după legile țării lor, Tribunalele naționale din Statele aliate sau asociate, ci din potrivă competența acestora are precăderea și exclude pe a Tribunalului mixt, supusul puterii aliate sau asociate având facultatea a se adresa, după aprecierea sa, fie Tribunalului mixt, fie Tribunalelor țării sale, dacă legile țării sale nu exclud formal această din urmă cale.

Prin urmare, dat fiind disp. art. 13 cod. civil român. Tribunalele române sunt competente a judeca diferendele dintre un român și un supus german, născute din neexecutarea unui contract încheiat înainte de război.

Curtea,

Ascultând pe d-l av. G. Ricei în dezvoltarea motivelor de casare și pe d-l av. S. Speer în combateri și

D-liberând.

Asupra motivului I de casare:

I. «Gresită interpretare și aplicatiune a tratatului de pace dela Versailles din 28 Iunie 1919. Omisiune esențială și nemotivare.

«Gresit Curtea de fond admite incidentul ridicat de firma germană «Schlossfabrik Actiengesellschaft» și și de lină competența de a judeca apelul nostru. 1. Pentru că disp. art. 304 sect. III din tratatul de pace dela Versailles lasă la facultatea supusului asociat deci a noastră ca români, să aducă afacerea înaintea Trib. arbitral mixt și în nici un caz nu se dă în mod exclusiv judecata unor asemenea afaceri în competența Tribunalului arbitral mixt».

Având în vedere că, din deciziunea supusă recursului, se constată că în 1916 recurenții au cumpărat dela firma intimată, «Schlossfabrik Actiengesellschaft» din Germania, prin reprezentantul ei în țară, Jean Rosenberg, o cantitate de material de fier lucrat, al cărui cost l-au achitat sus zisului reprezentant al firmei, anticipat conform convențiunei; declarându-se războiul între România și Germania, fără ca marfa să fi fost exportată și contractul rămânând astfel neexecutat din partea vânzătorului, în 1920, recurenții, după somațiuni infructuoase, au cerut Tribunalului Ilfov să condamne firma vânzătoare și pe reprezentantul ei la executare și daune-interese, ceea ce, în principiu, Tribunalul a admis; intimății făcând apel. Curtea de București, în urma cererii lor și după disențiuni contradictorii, și-a declinat competența, pe motiv că diferendul intră în prevederile art. 303. § 2 lit. a și art. 304 din tratatul de pace dela Versailles (1919) și ca atare e de competența Tribunalului arbitral mixt româno-german, instituit pe baza aceluia tratat;

Considerând că, din diferitele dispozițiuni cuprinse în secțiunile III-VII inclusiv ale tratatului de pace dela Versailles, rezultă că Tribunalul arbitral mixt prevăzut de art. 304, a fost instituit în scopul de a regula neînțelegerile la care ar da naștere aplicatiunea diferitelor dispozițiuni ale tratatului referitoare la raporturile de drept privat ale supușilor Puterilor aliate sau asociate cu Statul german sau supușii germani;

Că, prin crearea acestei jurisdicțiuni nu s'a urmărit cătuș de puțin a se restrânge, modifica sau suspenda competența instanțelor judecătorești ale Puterilor aliate sau asociate cu privire la regularea conflictelor de drept privat, în general, între supușii lor și acei ai Statului german; că, dacă o restricțiune sau suspendare de competență se poate desprinde din textul și spiritul acestor dispozițiuni, ea este privitoare numai la Tribunalele naționale germane, considerate de către Puterile, cari au dictat pacea, ca neprezentând suficiente garanții de imparțialitate pentru supușii lor;

Considerând că acest principiu reiese clar din însăș termenii art. 304, care, prin alin. 2 de sub lit. b, spune textual următoarele: «... toate diferendele, oricari ar fi ele, relative la contractele încheiate înainte de punerea în vigoare a tratatului de față, între supușii Puterilor aliate sau asociate și supușii (ressortissants) germani, vor fi regulate de Tribunalul arbitral mixt, cu excepțiunea diferendelor cari, prin aplicatiunea legilor Puterilor aliate, asociate sau neutre, sunt de competența Tribunalelor naționale ale acestor din urmă puteri. În acest caz, aceste diferende se vor regula de către aceste Tribunale naționale, cu excluderea Tribunalului arbitral

mixt. Supusul (ressortissant) interesat al unei Puteri aliate sau asociate va putea totuș aduce afacerea înaintea Tribunalului arbitral mixt, afară numai dacă legea sa națională nu se opune la aceasta»;

Considerând că, din aceste dispozițiuni, rezultă că deși, în principiu, Tribunalul arbitral mixt este competent să judece orice diferende relative la contractele încheiate, înainte de punerea în vigoare a tratatului, între supușii Puterilor aliate sau asociate și supușii germani, totuș, o atare competență nu exclude pe acele pe care o au după legile țării lor Tribunalele naționale din Statele aliate sau asociate, ci, dimpotrivă, competența acestora are precădere și exclude pe aceea a Tribunalului arbitral mixt, cu facultatea pentru supusul Puterilor aliate sau asociate, care ar fi interesat în cauză și numai pentru acesta, de a deferi pricina Tribunalului arbitral mixt, prin derogare dela regulile de competență prevăzute în legile țării sale, și întrucât aceste legi nu-i va interzice formal această cale;

Considerând că, în speță, Curtea de apel chemată a judeca un diferend relativ la un contract încheiat anterior punerii în aplicare a tratatului de pace între recurenți, supuși români și firma intimată de supusenie germană, era competentă după legile române (art. 13 c. civ.) să judece acest diferend, excluzând, conform art. 304 din tratatul de pace, competența Tribunalului arbitral mixt, care, în asemenea caz, nu s'ar fi putut sesiza cu judecarea afacerii decât în urma cererii recurenților;

Considerând că, Curtea de apel declinându-și totuș competența pe motiv că în cauză nu putea fi sesizat decât Tribunalul arbitral mixt româno-german, a săvârșit un învederat exces de putere, a violat și interpretat gresit dispozițiunile art. 304 din tratatul de pace relativ la competența Tribunalului arbitral mixt;

Că, dar, primul motiv de casare fiind întemeiat, fără a mai discuta pe cel de al doilea, ca fiind fără interes, față de principiile mai sus stabilite, recursul urmează a se admite.

Pentru aceste motive, Curtea admite recursul, ca-sează, etc.

NOTĂ.— Vezi în extenzo hotărîrea Curfei de apel București, s. III, care a fost casată prin decizia de mai sus, în *Curierul Judiciar* No. 35 din 21 Octombrie 1923, cu nota aprobatoare a d-lui Sp. Speer.

După cum se vede din deciziune, Inalta Curte s'a raliat la părerea acelora, cari au susținut că chiar în cazul de diferende, între un supus a unei țări aliate sau asociate cu altul dintr'un Stat inamic, cu privire la afaceri încheiate înainte de război, tribunalele naționale ale supusului aliat sau asociat sunt competente de a le judeca, *căci tribunalele ordinare naționale au o competență generală* (Vezi în acest sens mai multe decizii în *Recueil de la Gazette des Tribunaux*, anul 1923, pag. 413).

D.

CURTEA DE APEL BUCUREȘTI, SECȚIA III

Audiența dela 2 Iulie 1923

Președinția d-lui D. MAXIM, Președinte

Traian Nenișor cu Ministerul Comunicațiilor

Decizia civilă No. 206

Daune isvorâte dintr'un act administrativ de autoritate făcut cu călcarea legii. Art. 33 al. 6 legea Curții de Casație. Funcționar telegrafo-poștal scos la pensie din oficiu prin două decrete regale consecutive, ambele declarate ilegale de Inalta Curte de Casație (contencios administrativ). Reintegrarea în funcțiune cu toate drepturile. A treia punere la retragere recunoscută judecătorește ca legală.

Acțiune în daune pentru intervalul de timp în care funcționarul a stat sub apăsarea actelor administrative declarate ilegale. Temeiurile acțiunii: 1) nevoia funcționarului de a contracta obligațiuni oneroase, pe cât timp a fost lipsit de sprijinul salariului; 2) suferința morală pricinuită de considerațiunile cari au determinat actele administrative declarate ilegale: bătrânețea precoce, incapacitatea notorie și nepriceperea. Dacă o asemenea acțiune poate fi admisă fără altă dovadă decât aceea a existenței actului, pretins generator de prejudiciu. Soluție afirmativă.

Culpa autorității publice fiind pe deplin și irevocabil stabilită prin deciziunile contenciosului administrativ, care a declarat ilegale actele administrative de autoritate, existența daunelor încercate de funcționar poate fi indusă de Curtea de Apel din simplele arătări făcute de funcționar pe deoparte că a fost lipsit de salariu pe timp de un an și că a trebuit să plătească procente spre ași procura bani pentru existență, pe de altă parte că a putut să piardă ocaziunile ce i s'ar fi oferit în viața privată de a căpăta un alt serviciu, datorită calificativelor ce i s'au adus prin actele administrative declarate ilegale.

Reclamantul Traian Nenișor prin d-l adv. L. Văleanu; Ministerul Comunicațiilor prin d-nii adv. Stoenescu și I. Gr. Periețeanu.

Curtea,

Asupra acțiunii intentată direct la această Curte de către Traian Nenișor, fost inspector regional la Direcția Generală a telegrafelor și poștelor prin care pretinde de a fi condamnat Ministerul Comunicațiilor la 200.000 lei daune materiale și morale pentru faptul că a fost îndepărtat ilegal din funcțiune.

Având în vedere ca din actele prezentate și debaterile urmate rezulta că: numitul vechiu funcționar la acea Instituțiune fiind înaintat în 1918 inspector regional a funcționat în acea calitate mai mult timp, până la 1 Aprilie 1920, când prin Decretul Regal No. 811-920 a fost pus în retragere din funcțiune pe acea dată, pentru incapacitate notorie de lucru, în baza art. 46 din legea de pensii și art. 39 din legea Corpului telegrafo postal. Reclamantul simțindu-se jignit prin această măsură a reclamat Inaltei Curți de Casație Secția III, care prin decizia No. 322 din 6 Octomvrie 1920 stabilind că autoritatea administrativă a violat dispozițiunile regulamentului telegrafo-postal cu ocazunea acestei măsuri, a declarat-o ilegală și a dispus reintegrarea numitului în funcțiune. Ministerul în loc de a se conforma acestei dispozițiuni a întocmit Decretul No. 4148 din 13 Octomvrie 1920 și bazat tot pe același motiv al incapacității notorie a dispus punerea în retragere a lui Nenișor pe ziua de 1 Octomvrie 1920. Nenișor a introdus din nou recurs și contra acelei a doua măsuri și Inaltei Curte și de astă dată prin decizia No. 502 din 23 Decemvrie 1920 a declarat ilegal și Decretul No. 4148-920, invitând Ministerul să desființeze acest act în ce privește pe recurent.

Fără cu această nouă decizie, Ministerul plătește întregul salariu cuvenit reclamantului pe tot timpul cât a fost înlăturat fără păzirea formelor legale și apoi la 23. Februarie 1921 îl pune definitiv în retragere din funcțiune și de astă dată în mod legal în baza art. 39 al. 1. legii de organizare a Corpului telegrafo-postal.

Pensionarul Nenișor deși a primit în urmă salariul pe tot timpul îndepărtării sale bazat pe art. 35 al. 6 al. 1. legii Inaltei Curți de Casație, a reclamat direct acestei Curți reclamând daune pentru prejudiciul ce i s'a adus prin actele declarate ilegale de Inalta Curte, susținând că nu poate fi discuțiune în ce privește culpa administrațiunii, care este pe deplin constatată de instanța supremă;

Având în vedere deci, că culpa prepușilor Ministerului de Comunicații fiind stabilită irevocabil prin deciziunile menționate ale Inaltei Curți în ce privește existența daunei, Curtea găsește că ea rezultă în mod evident, că deși i s'a achitat

în urmă întreg salariu pe timpul cât a fost îndepărtat în mod ilegal din funcțiune, reclamantul invoacă că a fost nevoit a se împrumuta cu bani și deci a plătit procente în tot acest timp, apoi numitul a suferit și daune morale stând în ființă în potriva sa în tot acest interval măsura vexatorie luată de administrațiune fără îndeplinirea tuturor formelor legale prin care pentru a se ajunge la îndepărtarea sa din funcțiune i se atribue „Incapacitate notorie“;

Considerând că sub raportul daunelor este neîntemeiată obiecțiunea Ministerului care susține că ele nu pot fi datorite, întrucât autoritatea era în drept a lua măsura îndepărtării din funcțiune a reclamantului pentru incapacitate, căci în cazul de față nu se contesta în principiu acest drept, ci se pretinde și se dovedește de către reclamant că această măsură a fost luată fără paza formelor legale, adică în mod arbitrar, precum în două rânduri constată suprema instanța;

Considerând apoi, că în ce privește natura daunei reclamantului pe lângă daunele materiale ce le invoacă din faptul că a fost lipsit de salariu în timp de un an și din împrumutarea că a trebuit să plătească procent pentru a lua bani de existență, artă că a suferit și daune morale, a căror existență iarăși, pe nedrept este contestată de către Minister, pentru că în principiu, după articolele 998 și 999 din codicele civil, sunt apărute toate bunurile și drepturile persoanelor fără nici o deosebire, așa că, ori ce daună trebuie reparată și deci și cea morală, mai ales când prin un fapt abuziv se aduce o gravă atingere situației unui funcționar, care îmbătrânit în serviciul Statului și sfârșindu-și cariera prin obținerea unei reputații morale, este vestejit tocmai în acest patrimoniu, pentru care s'a jertfit o viață întreagă, ducând adeseori lipsa și privațiuni atât el, cât și familia sa.

Considerând în fine că, nici nu se poate susține că, calificativele ce i s'au adus prin Decretul Regal n'au avut efect a-i cauza daune morale, căci este cert că asemenea calificative fiind pornite dela autoritatea superioară a Statului cu înrăurirea în viața de toate zilele și deci, reclamantul a putut să piardă ocaziunile ce i s'ar fi oferit în viața privată de a lua un alt serviciu, fiind știut că, și instituțiunile private urmăresc funcționari destoinici și nu dintre aceia ce nu întrunesc condițiunile necesare unor asemenea însușiri;

Considerând că, dacă este adevărat că dauna morală cu greu poate fi apreciată în bani, de aci nu rezultă ca Justiția să refuze de a o determina în sensul cerut de reclamant, și astfel Curtea ținând seamă de vătămarea adusă reclamantului, găsește că este loc a fi condamnată administrațiunea la 35.000 lei daune, și o mie lei cheltuieli de judecată;

Pentru aceste motive redactate de d. Președinte, D. G. Maxim, Curtea admite în parte acțiunea, etc.

(ss) D. Maxim, G. A. Mavrus, C. Al. Viforeanu.

CURTEA DE APEL BUCUREȘTI, SECȚIA II

Audiența dela 13 Februarie 1924

Președinția d-lui I. MANU. Președinte
Constantin Andreescu cu Ministerul Comunicațiilor

Deciziunea No. 47

Daune isvorite dintr'un act administrativ de autoritate făcut cu încălcarea legii. Art. 33 al. 6 legea Curții de casație. Funcționar telegrafo-postal scos la pensie din oficiu prin două decrete regale consecutive, ambele declarate ilegale de Inalta Curte de casație (Contencios administrativ). Reintegrarea în funcțiune cu toate drepturile. A treia punere la retragere recunoscută, Judecătorește, ca legală. Acțiune în daune pentru intervalul de timp în care funcționarul a stat sub apăsarea actelor administrative declarate ilegale. Temeiurile acțiunii: 1) nevoia funcționarului de a contracta obligațiuni oneroase, cât timp a fost lipsit de sprijinul salariului; 2) suferința morală pricinuită de considerațiunile cari au determinat actele administrative declarate ilegale: bătrânețea precoce, incapacitatea notorie și nepriceperea. Dacă o asemenea acțiune poate fi admisă câtă vreme funcționarul nu dovedește alegațiunile sale. Soluție negativă.

In conformitate cu dispozițiunile art. 1082 cod. civ., daunele, fie materiale, fie morale, trebuiesc să fie dovedite în fața Justiției spre a fi obținute. Ca urmare, cererea de daune nu este justificată, atunci când se stabilește că funcționarul a primit întreaga retribuțiune pe timpul cât a fost suspendat și nu a prestat nici un serviciu administrației care-l pusesse la retragere din oficiu.

In ce privește daunele morale rezultate din considerațiunile, cari au determinat scoaterea la pensie din oficiu a funcționarului, ele nu pot fi considerate ca justificate câtă vreme reclamantul nu dovedește că solicitând aiurea vreun post oarecare a fost refuzat pentru motive trase din actul administrativ de autoritate declarat ilegal.

Reclamantul C. Andreescu, prin d. avocat L. Văleanu, Ministerul comunicațiilor prin dñii адвокати I. Gr. Periețeanu și G. Meitani.

Curtea,

Având în vedere acțiunea intentată de Constantin Andreescu, domiciliat în București, str. Chindia Nr. 15, în contra Ministerului de comunicații, prin petițiunea înreg. la această Curte sub Nr. 442 din 921, și prin care cere ca această Curte să oblige pe Minister să-i plătească suma totală de lei 200.000, reprezentând daune morale și materiale provocate prin punerea reclamantului din oficiu la pensie în virtutea Decretului Regal cu Nr. 811 din 28 Februarie 1920, și care a fost declarat ilegal de la Inalta Curte de casație și justiție, prin deciziunile sale cu Nr. 319 din 6 Octombrie 1920, și Nr. 500 din 23 Decembrie 1920, cu cheltuieli de judecată evaluate de parte la suma de lei 10.000;

Având în vedere concluziunile scrise și orale ale reprezentanților părților în instanță;

Având în vedere că se constată în fapt următoarele: Constantin Andreescu I, a fost oficiar superior gradul I în Direcțiunea generală a poștelor, îndeplinind în ultimul timp funcțiunea de șef al serviciului personalului, a fost pus în retragere spre a-și regla drepturile la pensie, prin Inaltul Decret Regal Nr. 811, din 27 Februarie 1920, pe baza raportului întocmit de Directorul general al P. T. T. pe motiv de necapacitate notorie de lucru, bătrânețe precoce și scădere intelectuală. C. Andreescu, atacă cu recurs în fața Curții de casație S. III menționatul Decret și Inalta Curte prin deciziunea sa cu Nr. 319 din 6 Octombrie 1920, îi admite recursul și declară ilegală măsura punerii sale la retragere, invitând Ministerul de comunicații să reintegreze pe recurent în drepturile funcțiunei sale; Ministerul de Comunicații întocmește un nou Decret pe baza aceluiasi raport și acelorași calificative, pentru punerea în retragere a reclamantului, rectificând numai data punerii în retragere, din 1 Aprilie 1920, în 1 Octombrie 1920. Dar acest nou Decret Regal cu No. 4148 din 920, care modifică pe cel cu No. 811 din 1920, este declarat ilegal de Inalta Curte de Casație, prin deciziunea sa cu No. 500 din 23 Decembrie 1920. În urma acestora Constantin Andreescu întemeindu-se pe dispozițiunile art. 33 al. 6 din legea Organică a Curții de Casație, a intentat la 31 Ianuarie 1921, prezenta acțiune în daune, cerând suma de lei 200.000 plus lei 10.000 cheltuieli de judecată. La 7 Februarie 1921, Direcțiunea Generală a P. T. T. reintegrează pe Andreescu cu gradul ce avusese și cu toate drepturile la leafă, cu începere dela 5 Aprilie 1920, data primului decret. În urmă este pus din nou în retragere în mod definitiv și irevocabil, din decret Regal No. 801 din 9 Martie 1921, căci recursul ce a făcut și în contra acestui din urmă decret a fost respins de Inalta Curte de Casație;

Având în vedere, că în drept, în baza principiului înscris de legiutor în articolul 33 al. 6, al legii organice a Inaltei Curți de Casație și Justiție, — reclamantul poate cere direct acestei Curți, daune pentru prejudiciul ce i s'a cauzat de Ministerul Comunicațiilor prin actele declarate ilegale de către Inalta Curte de Casație;

Având în vedere că este constant în speța ce judecă astăzi Curtea și admis de părțile în proces că prin două decrete ile-

gale consecutive No. 84 din 920, și No. 4148 din 920, Ministerul de Comunicații a ordonat punerea în retragere a reclamantului, fără respectarea formelor legale, și anume prin violarea art. 11 din legea organizării corpului Telegrafo-Postal, art. 46 din legea generală de pensii și 101 din regulamentul ei, — deci această punere în retragere a fost făcută în mod ilegal.

Având în vedere că din deciziunile No. 319 din 920 și No. 500 din 920, ale Inaltei Curți de Casație, care declară ilegală măsura punerii în retragere a lui Constantin Andreescu I, rezultă implicit și culpa prepușilor Ministerului de Comunicații, în speța a Direcțiunei generale a P. T. T. rămâne în discuțiune numai chestiunea daunelor ce a suferit de pe urma acestor ilegalități;

Având în vedere că în conformitate cu principiul, consfințit de art. 1082 c. civ. Debitorul este osândit de se cuvine, la daune interese...." cu alte cuvinte daunele, fie materiale, fie morale trebuiesc să fie dovedite în fața Justiției pentru a fi obținute;

Având în vedere că în speța, Curtea constată, că Constantin I. Andreescu fiind reintegrat la 16 Februarie 1921 (vezi Monitorul Oficial No. 254 pag. 11483 la dosar), în funcțiunea sa de Oficiar Superior gradul I pe ziua de 1 Aprilie 1920, a primit toată retribuțiunea ce i se cuvenea pe timp de 9 luni, cât timp prin suspendarea sa nu a prestat efectiv nici un serviciu Direcțiunei Generale P. T. T., că dar din acest punct de vedere al lipsei retribuțiunei sale lunare cererea de daune nu este justificată;

Având în vedere că Constantin I. Andreescu, în dovedirea daunelor sale materiale, a mai pretins că în timpul celor 9 luni, când nu primea leafa dela Direcția poștelor, a fost nevoit să se împrumut cu dobânzi oneroase spre a face față nevoilor existenței, și în dovedirea acestei obligațiuni a prezentat Curței un act de vânzare autenticat de Tribunalul Ilfov Secția Notariat Nr. 19931 din 7 Iulie 1920; Că însă acest act, din care Curtea constată că reclamantul, voind să plece din București, și-a vândut toată mobila pe preț de 5000 lei, nu se dovedește cu nimic daunele materiale pretinse de Constantin I. Andreescu, că dar nefăcându-se dovada daunelor materiale ele nu pot fi admise de Curte și din acest punct de vedere și acțiunea lui Constantin I. Andreescu apare ca nefondată;

Având în vedere că în ceea ce privește pretinsele daune morale, Constantin I. Andreescu, nu face nici o dovadă. Într'adevăr, reclamantul a pretins că în decretul de punerea sa în retragere s'a făcut mențiune că motivul acestei măsuri a fost că reclamantul a devenit impropriu serviciului din cauza incapacității notorie de lucru, bătrânețe precoce și scădere intelectuală și că din cauza acestor aprecieri, a fost pus în imposibilitate de a găsi o funcțiune particulară, că însă cu nimic nu s'a făcut dovadă că dorind sau solicitând să ocupe o situațiune particulară retribuită, Constantin Andreescu ar fi fost refuzat pe motive trase din faptul că a fost îndepărtat din serviciul public pentru incapacitate sau bătrânețe precoce sau scăderea puterii intelectuale, — ceva mai mult, nici nu s'a făcut dovada că reclamantul a încercat în timpul celor 9 luni de inactivitate forțată să caute o situațiune sau vre-o funcțiune particulară, că dar din toate punctele de vedere acțiunea este complet nedovedită și ca atare urmează a fi respinsă de Curte ca nefondată.

Pentru aceste motive, redactate de d. consilier Luciliu Ștefănescu, respinge ca nefondată acțiunea.

(ss) I. Manu, Luciliu Ștefănescu, N. N. Ioanid.

Grefier, C. Simescu.

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. I
Audiență dela 12 Martie 1924

Președinția d-lui G. V. BUZDUGAN. Președinte
Ministerul Comunicațiilor cu Traian Nenigor
Decizia No. 411

Daune izvorite dintr'un act administrativ de autoritate făcut cu călcarea legii. Art. 33, al 6, legea Curții de casație. Funcționar telegrafo-postal scos la pensie din oficiu prin două Decrete

Regale consecutive, ambele declarate ilegale de Înaltă Curte de casație (Contencios administrativ). Reintegrarea lui în funcțiune cu toate drepturile. A treia punere la retragere recunoscută, judecătorește, ca legală. Acțiune în daune pentru intervalul de timp în care funcționarul a stat sub apăsarea actelor administrative declarate ilegale. Dacă Curtea de apel poate admite o asemenea acțiune fără altă dovadă de cât aceea a existenței actului pretins generator de prejudiciu. Soluție afirmativă.

In materie de daune materiale ca și în acele morale, rezultând dintr'un quasi-deliict, chestiunea întinderii lor și a quantumului despăgubirilor datorite aparține exclusiv instanțelor de fond, cari pot deduce existența lor din diferite fapte și împrejurări privite ca constante. Astfel, instanța de fond, pornind dela faptul constant că unui funcționar i s'a retinut, printr'un act administrativ de autoritate, pe timp de un an de zile, salariul său, este autorizată să deducă de aci că dânsul, lipsit fiind de acest mijloc de existență, întrucât dovada că ar dispune de avere personală nu se făcuse, a încercat un prejudiciu material, că din punctul de vedere al despăgubirilor datorite pentru acest prejudiciu, fiind vorba de daune rezultând dintr'un quasi-deliict, interesele sumei neplătite la termen nu pot fi fixate cu titlul de daune materiale și după aprecierea instanței de fond, la o sumă superioară intereselor moratorii fixate de lege la datorile de bani, pentru obligațiile convenționale.

In ce privește daunele morale, atunci când descalificarea unui funcționar nu poate fi privită nici ca legală, nici ca exactă în fapt, din cauza desființării actului administrativ ce o constată, instanța de fond este autorizată să deducă existența unui prejudiciu moral și să fixeze după aprecierea sa suverană despăgubirile corespunzătoare.

Ministerul comunicațiilor prin d. avocat G. Stoenescu și I. Gr. Periețeanu; intimatul prin d. avocat L. Văleanu.

Curtea, deliberând.

Asupra recursului făcut de Ministerul comunicațiilor. Direcțiunea generală a poștelor, T. T. în contra deciziei Nr. 206 din 923 a Curții de apel București, Secția III-a, dată în proces cu Traian Nenișor, pentru daune.

Văzând motivele de casare astfel formulate:

„Violarea art. 1169 cod. civ. și 996 cod. civ. nemotivare. Intimatul fiind pus în retragere din oficiu, de către Direcția poștelor, telefoanelor și telegrafelor, în două rânduri, iar Decretele respective fiind declarate, de această Înaltă Curte, Secția III-a ca ilegale, deoarece nu fuseseră date cu formele legale, — a cerut, conform art. 33 din legea Înaltei Curți de casație, direct la Curtea de apel, daune în sumă de 200.000 lei, bazându-și acțiunea pe următoarele puncte.

„a) Neplătindui-se leafa la timp a trebuit să se împrumute cu dobânzi oneroase;

„b) Din cauză că punerea la retragere se făcuse pentru nepricepere, incapacitate notorie, bătrânețe și slăbire intelectuală a fost pus în imposibilitate să câștige existența în altă parte.

„c) Suferință morală.

„Curtea de apel admite acțiunea, acordând intimatului 35.000 lei ca daune, în mod global, luând de bază toate alegațiile acestuia, care n'a făcut nici o dovadă a daunelor ce pretinde. În adevăr: a) Pentru dobânzile oneroase, pretinse ca plătite, Curtea motivează: „deși i s'a achitat în urmă întreg salariul pe timpul cât a fost îndepărtat în mod ilegal din funcțiune, reclamanțele invoacă că a fost nevoit a se împrumuta cu bani și deci a plătit procente în tot acest timp“, iar mai departe, „că în ce privește natura daunelor reclamanțele, pe lângă daunele materiale ce le invoacă din faptul că a fost lipsit de salariu în timp de un an și din împrejurarea că a fost nevoit să plătească procent“. Este evident că s'a luat ca dovadă numai simple

alegații, cu nimic dovedite, iar Curtea a dat hotărâre nemotivată; b) pentru daunele provocate de calificativele din Decretul Regal, Curtea de asemenea, fără a i se aduce vre-o dovadă că intimatul a fost din cauza acestor calificative, pus în imposibilitate să ia un alt serviciu, că ar fi cercat măcar să obțină vre-o ocupațiune și i s'a refuzat, totuși admite și acest punct ca dovedit, iar motivarea nu constată decât în afirmații vagi și generale, pe când daunele trebuiau dovedite precis în speță. În adevăr, iată cum motivează Curtea: „Nu se poate susține că calificativele ce i s'au adus prin Decretul Regal nu au avut de efect a-i cauza daune morale, căci este cert că aceste calificative pornite dela autoritatea superioară a Statului, cu înrăurire în viața de toate zilele, reclamantul a putut să piardă ocaziunile ce i s'ar fi oferit în viața privată“. Curtea face și o confuzie, considerând ca daună morală perderea ocaziunilor de a găsi un alt serviciu, căci dauna nu ar fi fost decât una materială, (de ar fi existat): lipsa unei ocupații provocată de sus zisele calificative. Dar tocmai de aceea trebuiau dovedite în fapt, ceea ce nu s'a făcut; c) Pentru suferința morală adică daunele morale propriu zise, de asemenea nu s'a adus nici o dovadă. În adevăr atât doctrina cât și jurisprudența nu admit suferința morală ca izvor de daune decât întrucât această suferință a provocat o suferință fizică, o zdrobire a nervului activității, o micșorare a puterii de producție a omului, deci într'un atât întrucât această suferință a provocat o daună materială, căci materială este micșorarea capacității de muncă. Intimatul n'a adus nici o dovadă în acest sens, iar Curtea se mărginește a motiva nu în speță, în fapt „ci tot considerații vagi în modul următor: „Orice daună trebuie reparată și deci și cea morală, mai ales când printr'un fapt abuziv (astfel nici nu s'ar putea formula măcar vre-o pretenție) se aduce o gravă atingere situației unui funcționar, care îmbătrânit în serviciul Statului și sfârșindu-i cariera prin obținerea unei reputații morale, este veștejit tocmai în acest patrimoniu“. Curtea nu arată de unde rezultă dauna, pentru că veștejirea ce s'ar fi adus intimatului nu poate fi decât o suferință morală, ale cărei consecințe materiale nu s'au dovedit, dacă ea a existat.

„Simpla suferință morală, fiind un ce cu totul subiectiv, variind după temperament, după sănătatea fizică, după împrejurări, etc. nu poate fi apreciată în bani. Numai consecințele, materiale, cari nu numai că nu s'au admis, dar nu s'au ales, — pot fi apreciate bănește și deci da loc la daune“.

Având în vedere deciziunea supusă prezentului recurs, din care rezultă că, intimatul Traian Nenișor, fiind funcționar superior în Direcțiunea generală a poștelor, pendinte de Ministerul comunicațiilor a fost pus pe ziua de 1 Aprilie, 1920, în retragere, prin Decret Regal, pentru incapacitate notorie de lucru, pe temeiul art. 46 legea de pensii și 39 legea corpului T. P., că dânsul, atacând cu recurs în contencios această măsură, Curtea de casație Secția III-a prin decizia Nr. 322 din 920, stabilind că, autoritatea administrativă a violat legea, a declarat punerea la retragere ca ilegală și a dispus reintegrarea numitului în funcțiune;

Că ministerul în loc să se conforme acestei Deciziuni l'a pus din nou la retragere, pentru aceleași motive, pe ziua de 1 Oct. 1920; că noul recurs în contencios al acestuia a fost de asemenea admis, declarându-se ilegală și această măsură a Ministerului, care a fost invitat să desființeze actul său abuziv;

Că posterior, Ministerul achitând integral recurentului salariul pe tot timpul cât a fost pe nedrept înlăturat din serviciu, îl pune din nou, la 23 Februarie 1921, în retragere, de această dată însă în mod legal, în baza articolului 39 legea pentru organizarea corpului Telegrafo-Postal;

Având în vedere că în urma acestora, intimatul, deși a primit salariul pe tot timpul îndepărtării sale, a cerut Curții de Apel pe baza art. 33 legea organică a Înaltei Curți, ca Ministerul să

fie obligat a-i plăti daune pentru prejudiciile materiale și morale ce i-a adus prin îndepărtarea în mod ilegal din funcțiune, cererea i-a fost admisă de Curtea de fond, prin deciziunea atacată prin prezentul recurs, prin care i se acordă 35.000 lei drept asemenea despăgubiri;

Că, pentru a admite acțiunea intimatului Curtea de Apel constată în fapt și motivează că, culpa prepușilor Ministerului de Comunicație este irevocabil stabilită prin deciziile Inaltei Curți; că, existența daunelor rezultă în mod evident prin aceea că, intimatul, lipsit de salariu pe tot timpul punerii la retragere, a fost nevoit a se împrumuta și plăti procente; că pe lângă daunele materiale dânsul a suferit și daune morale, din cauza măsurii vexatorii și arbitrare luată de administrație prin neîndeplinirea formelor cerute de lege, pentru punerea lui la retragere, pe motive de natură a înrăutăți situația sa morală.

Având în vedere că, prin motivele de casare se invoacă violarea art. 1169 și 998 c. civ., pentru că intimatul nu ar fi făcut nici o dovadă a daunelor materiale suferite și nici a celor morale;

Considerând că art. 998 și 999 c. civ., privitoare la delictele civile și quasi delict, recunoscând părți vătămate, sub forma cea mai generală, o acțiune în responsabilitate pentru orice daună cauzată pe nedrept, aceasta implică că, nu numai daunele materiale sunt susceptibile de o reparațiune pecuniară, ci și daunele morale, căci legea garantează, fără nici o deosebire — ce nici nu s'ar putea justifica — toate drepturile și bunurile omului, deci numai acele care privesc patrimoniul lui, dar și pe acele mai prețioase care în ordinea morală se raportează la întreaga lui personalitate, cum sunt: Onoarea și reputațiunea sa; că dificultatea de a calcula în bani prejudiciu moral, nu poate aduce la inadmisibilitatea în principiu a unei asemenea reparațiuni, care în sine cum și prin reprobarea morală ce se implică actului abuziv, este de natură a aduce o satisfacție părții vătămate;

Considerând că, atât în materie de daune materiale ca și în acele morale, rezultând dintr'un quasi-delict, chestiunea întinderii lor și a quantumului despăgubirilor datorite aparține exclusiv instanțelor de fond;

Că în specie, în ce privește daunele materiale acordate intimatului, instanța de fond pornind dela faptul constant că intimatului i s'a reținut, printr'un act abuziv al autorității, pe timp de un an de zile, salariul său, — a fost autorizată a deduce de aici că dânsul, lipsit fiind de acest mijloc de existență, — întrucât dovada că ar dispune de avere personală nu se făcuse, — a încercat un prejudiciu material; că, din punctul de vedere al despăgubirilor datorite pentru acest prejudiciu, fiind vorba de daune rezultând dintr'un quasidelict, interesele sumii neplătite la termen au putut fi fixate cu titlu de daune materiale și după aprecierea instanței de fond. — la o sumă superoară interesele moratorii fixate de lege la datoriile în bani, pentru obligațiunile convenționale;

Că, astfel fiind imputarea adusă instanței de fond cu privire la nedovedirea daunelor materiale este neîntemeiată;

Considerând că cu privire la daunele morale, — constant fiind că intimatul a fost pus în retragere din funcțiune ca incapabil de a putea aduce un serviciu util, — fără îndeplinirea însă a formelor cerute de lege, menite a garanta pe funcționari contra unui abuz al autorității superioare, printr'o

apreciere neconformă cu realitatea lucrurilor și deci, că în lipsa acelor garanții legale, descalificarea intimatului, pentru a se justifica îndepărtarea lui din serviciu, nu poate fi privită nici ca legală și nici chiar ca exactă în fapt, — lucru pentru care tocmai, actul Direcțiunii Poștelor a fost desființat în contencios de Inalta Curte — urmează că în aceste condițiuni, instanța de fond a fost autorizată să deducă că intimatul, îndepărtat în acel mod ilegal din funcțiune, a încercat un prejudiciu moral și să fixeze după aprecierea sa suverană și despăgubiri corespunzătoare daunei morale încercate.

Că, prin urmare instanța de fond, făcând o justă aplicare a principiilor legii, din toate punctele de vedere atacate prin motivele de casare, aceste motive devin nefondate și au a fi respinse.

Pentru aceste motive, Curtea respinge recursul etc.

NOTA. — Soluțiile diametral opuse, date în niste spețe cu *totul similare*, de două secțiuni ale aceleiași Curți de Apel și de Inalta Curte de Casație, din cari se desprinde constatarea, nu tocmai îmbucurătoare, că unitatea jurisprudențială poate fi compromisă chiar în pricinile cele mai identice, impun un minuțios examen critic. În acest scop, o prealabilă și succintă expunere a faptelor e absolut necesară.

În cursul anului 1920, mai mulți funcționari telegrafo-poștali sunt puși la retragere din oficiu pe ziua de 1 Aprilie 1920, în interesul serviciului, și conform art. 3 și 46 din legea finală de pensuni, și art. 39 din legea de organizare a Corpului P. T. T.

În contra decretelor regale de punere la retragere cei nemulțumiți fac recurs la Curtea de Casație s. III (contencios) cerând să se declare ilegale actele administrative de autoritate și să fie invitată autoritatea administrativă să-i reintegreze în funcțiune pe baza art. 5 lit. f. combinat cu 63 din legea organică a Inaltei Curți. De relevat că prin acele recursuri, și anume prin cel dintâi motiv de casare, *toți* recurenții se plâneau că punerea lor la retragere din oficiu ar fi fost rezultatul unui arbitrar administrativ și cereau Inaltei Curți să cenzureze chestiunea de a se ști dacă ei se aflau sau nu în stare de *incapacitate notorie de lucru* sau de *bătrânețe precoce*, arătând că această stare „*trebuie să rezulte dintr'o serie de acte și împrejurări, să fie în mod notoriu cunoscute de către persoanele atât administrative, cu cari se găseau zilnic în contact de serviciu, cât și cele din afara administrațiunii unde funcționau, etc.*”.

Curtea de Casație prin deosebite decisiuni, concomitente sau consecutive, a admis recursurile pentru *vicii de formă*, recunoscând însă Direcțiunii Generale a P. T. T. (recte Ministerului de Comunicații) dreptul de a pune la retragere în interes de serviciu pe recurenți, deși nu atinseseră limita de vârstă, și stabilind că: „*aprecierea cazurilor de scoatere din oficiu la pensune în interes de serviciu a unui funcționar care s'ar afla în condițiile prevăzute în regulamentul legii de pensuni e lăsată de lege la facultatea absolută a administrațiunii*”, și că *măsura luată de administrație nu e supusă controlului casei decât numai în ce privește respectarea și îndeplinirea formelor cerute de art. 46 din legea generală de pensuni și art. 101 din regulamentul acelei legi* (1).

Judecând astfel, Inalta Curte n'a făcut altceva decât să confirme judicioasă-i jurisprudență anterioară (2).

1) În acest sens, de pildă: Cas. III. Dec. No. 322 din 6 Oct. 1920 (cazul Nenisor); dec. No. 253 din 5 Iulie 1920 (cazul Brânzei), etc.

2) Vezi Cas. III, dec. No. 59 din 6 Martie 1919 *Jurisprudența Română* No. 10, 11/919, sp. 591.

Voind să repare greșala neregulatei puneri la retragere a funcționarilor recurenți, autoritatea administrativă, mai înainte de a i se comunica deciziile Inaltei Curți, procedează la facerea unor noi formalități, dispunând scoaterea lor la pensie pe ziua de 1 Octombrie 1920, în loc de 1 Aprilie 1920. Cum însă și cu acest prilej nu s'au respectat anumite forme prevăzute de lege, decretele regale au fost atacate prin noi recursuri în contencios, recursuri cari au fost de o potrivă admise, tot pentru *viții de formă* (3).

Pentru aducerea la îndeplinire a deciziilor marelui Curți, autoritatea administrativă își reintegrează slujbași în funcțiune pe ziua de 1 Aprilie 1920, îi invită să-și reia efectiv posturile în primire și le *achită salariul până la zi*.

Apoi prin o a treia serie de decrete regale, de astă dată precedate de regulata îndeplinire a tuturor cerințelor legii, îi scoase din nou la pensie pe ziua de 1 Aprilie 1921.

Aceste decrete fiind și ele atacate cu recurs, Inalta Curte de Casație l'a respins, rămânând astfel bună punerea la retragere pe ziua de 1 Aprilie 1921 (4).

Tocmai după scoaterea la pensie în mod definitiv, prin ultimele decrete regale, confirmate de Inalta Curte, unii dintre pensionari, între cari Traian Nenisor, Gh. Brânzei și C. Andreescu, au crezut nemerit să pornească în contra Ministerului de Comunicații *acțiune în daune*, bazată pe art. 33 din legea organică a Curții de Casație.

Prin toate aceste acțiuni, *stereotip formulate*, se cerea să fie obligat Ministerul a plăti, cu titlu de daune morale și materiale, petiționarului respectiv, suma de 200.000 lei, pentru următoarele motive :

1) Considerațiunile cari au determinat direcția generală P. T. T. să provoace cele două decrete-regale declarate ilegale de Casație și anume: incapacitatea notorie de lucru, nepricepere, bătrânețea precoce și slăbirea intelectuală, considerațiuni ce trebuiesc privite ca inexistente, *i-au pus în imposibilitate să-și poată câștiga existența în altă parte*, ca fiind cu desăvârșire improprii pentru orice ocupațiune, cauzându-le în acelaș timp o *suferință morală*, repercutată asupra întregii lor familii, priviți fiind în cercurile în cari au trăit și trăesc ca oameni incapabili pentru orice activitate viitoare și inutili oricărei funcțiuni sociale.

2) Lipiți fiind de leafă dela 1 Aprilie 1920 până la data reintegrării, au fost nevoiți să contracteze *obligațiuni oneroase și să-și epuizeze micile lor economii*.

Acțiunile pornite de d-nii Tr. Nenisor și Brânzei au fost repartizate la secția III a Curții de Apel din București, iar acțiunea d-lui C. Andreescu la secția II-a.

Înainte ambelor instanțe de fond, reclamantii, asistați de acelaș avocat, au ținut acelaș limbaj, mărginindu-se să facă simple afirmațiuni, contestate de Minister, pure coniecturi neprijinite pe nici un fel de dovadă. Curtea de Apel secția III a admis acțiunile d-lor Nenisor și Brânzei; Secțiunea II-a a respins ca nefondată acțiunea lui Andreescu. Iar Inalta Curte de Casație s. I a respins recursul Statului, confirmând decizia Curții de Apel s. III dată în procesul Nenisor.

Temeiul acțiunilor de cari ne ocupăm supuneau de la început atențiunii următoarelor chestiuni de drept:

3) Cas. III, dec. No. 502 d n 24 Decembrie 1920 (cazul Tr. Nenisor); dec. No. 499 din 26 Ianuarie 1921 (cazul Gg. Brânzei), etc.

4) Vezi în acest sens: Cas. III, dec. No. 435 din 30 Mai 1921 (cazul Tr. Nenisor), etc.

a) Chestiunea bine cunoscută și controversată a *daunelor morale*.

Doctrina dominantă preconizează în această privință că, pentru a fi loc la daune în materie contractuală trebuie ca prejudiciul să fie material, cu alte cuvinte apreciabil în bani.

Prejudiciul prin el însuși nu dă loc la o repartitie pecuniară, el nu autoriză o asemenea reparație decât atunci când dă naștere unui prejudiciu pecuniar (5).

Chiar în materia specială a delictelor și quasi-delictelor acordarea de daune morale cată să fie *apreciată în raport cu prejudiciul material pe care l'au putut ocasiona*.

Această justă teorie o găsim consacrată în decizia cu No. 508 din 12 Noembrie 1904 a Inaltei noastre Curți de Casație s. I (6), decizie care, deși nu tocmai recentă, se impune și astăzi prin strălucita-i motivare :

„Considerând, că nu se poate admite ca principiu și regulă absolută de drept că nici într'un caz suferințele morale provenite din culpa altora nu pot da loc la daune civile, ca unele ce nu se pot aprecia în bani; că, în adevăr, dacă este câștigat științei că moralul influențează asupra corpului, devine învederat că o durere morală, adânc simțită, este de natură a sdrobi nervul activității, a micșora puterea productivă a omului, și, prin consecință, a-i reduce mijloacele lui necesare de muncă pentru a continua și îmbunătăți traiul vieții sale.

„Considerând că, sub această privire, suferința morală poate deveni cauza unui prejudiciu material, și rămâne în sarcina instanțelor judecătorești de a constata pentru fiecare caz special *dacă dânsa a produs un asemenea efect și în ce măsură a fost produs*.

b) Principiul incontestabil în materie de daune, fie ele morale, fie materiale, că *fapta cuiva pentru a legitima o cerere de daune trebuie neapărat să nu aibă caracterul unui act ce constituie exercițiul unui drept sau al unei facultăți recunoscută de lege* (7).

c) Nevoia ca instanțele judecătorești să stabilească, pe de o parte, *relațiunea dela cauză la efect între prejudiciul cauzat reclamantului și culpă*, iar pe de altă parte, *dacă prejudiciul încercat e actual și sigur* (8).

d) În sfârșit, în această delicată materie, ca în orice litigii, trebuie să se respecte regulile statornice de lege în ce privește *mijloacele de probație* (9).

Nici unul din aceste principii n'a fost respectat sau observat de Curtea de Apel din București s. III.

1) Reclamantul Tr. Nenisor se plânga, în prim rând, de *suferința morală* pe care i-ar fi pricinuit-o *considerațiile* cari determinaseră Direcția Generală a Poștelor să dispue punerea sa la retragere: *incapacitatea notorie, nepriceperea și bătrânețea precoce*. Cu prilejul expunerii faptelor am arătat că administrația respectivă era în dreptul ei să procedă la punerea în retragere a reclamantului, iar considerațiunile ce i-au servit de bază pentru atingerea acestui scop erau și sunt de suverana ei apreciere, dură cum însăși Inalta Curte de Casație a stabilit prin deciziunile sale. Or, motivarea punerii la retragerea a unui funcționar fiind necenzurabilă chiar pentru instanța specială (contenciosul administrativ), și constituind ca atare exercițiul unui drept, al unei facultăți legale din partea administrațiunei, concluzia ce se impunea era aceea că aprecierile și considerațiile

5) Baudry et Barde, I, obligations, No. 480, 481: Laurent, XVI, No. 281; Hue, VII, No. 147, pag. 209; Demolombe, 24, No. 576, etc.

6) Curierul Judiciar, No. 17.905.

7) Vezi autoritățile citate mai jos. Nota 18.

8) Vezi autorit. citate, infra. nota 15, 16, 17.

8 bis) Vezi mai jos Nota 11 și 12.

cari au provocat punerea la retragere a funcționarului nu puteau servi legalmente de bază unei acțiuni în dune. În cazul judecat, nu putea sluji de temei al acțiunii decât faptul material al punerii în retragere (infestat de vișii de formă), și pentru a se putea ajunge la o condamnare pecuniară a statului trebuia să se stabilească ca acel act, în sine, a căsunat o suferință morală și că acea suferință a avut o repercusiune de ordin material.

2) Presupunând că reclamantul și-ar fi putut sprijini acțiunea în daune morale pe aprecierile cari au servit de bază direcțiunii generale a Poștelor pentru punerea sa la retragere, ceea ce am arătat că este inadmisibil în drept, un lucru e cert, că trebuia, în orice caz, să se arate în ce a constat prejudiciul real încercat din acea cauză, simplele alegațiuni nefiind suficiente. Reclamantul dator era așa dar să dovedească, în fapt, că după 1 Aprilie 1921, când a fost în mod definitiv pus în retragere și mai înainte chiar (deși până la acea dată a continuat să se considere funcționar al Statului) a căutat să obțină o ocupație remunerată și n'a putut-o căpăta din cauza că toate ușile i-au fost închise, aruncându-i-se în față incapacitatea relevată prin considerațiile cari au determinat Direcția Poștelor să provoace primul decret regal de punere în retragere dela 1 Aprilie 1920.

Secțiunea a III-a a Curții de Apel, pentru a socoti ca făcută această dovadă, a recurs la *prezumții*, utilizând într'un chip destul de original metoda inductivă. Curtea pretinde că reclamantul „a putut să piarză ocaziunile ce i s'ar fi oferit în viața privată de a lua un alt serviciu, fiind știut că și instituțiunile private urmăresc funcționari destoinici și nu dintre aceia ce nu întrunesc condițiile necesare unor asemenea însușiri!” (sic).

Pentru a scoate în evidență și mai bine grava eroare în care a căzut Curtea de Apel, nevoiți suntem să păcătuim și noi prin pendatismul citatelor.

Prezumțiile, după cum rezultă clar din textul *art. 1199 c. civ.*, fiind consecințele pe cari magistratul le trage dintr'un fapt cunoscut la unul necunoscut, adică pe cale inductivă, „trebuie ca legătura firească dintre adevărul cunoscut și cel ce se caută să fie mai mult sau mai puțin necesară, și acest grad de certitudine va depinde de raportul ce ar exista între faptul cunoscut și cel ignorat”. (*D'Aguesseau*). Ca urmare, *Larombière*, după ce arată în ce consistă greutatea, precizia și concordanța prezumțiilor, preconizează că trebuiesc înlăturate prezumțiile în cari *faptul cunoscut nu are o legătură esențială cu faptul principal ce trebuie să fie stabilit, și nu-i indică existența ca o consecință necesară* (9).

Laurent, la rândul-i, ocupându-se de prezumțiile omului, relevând nesiguranța acestui vag mijloc de dovadă, ce consistă în probabilități, se pronunță astfel: „art. 1353 spune că magistratul nu trebuie să admită decât prezumții grave precise și concordante. Nu este suficient dar să existe prezumții, trebuie ca ele să prezinte caracterele determinate de lege. Prezumțiile se reazămă pe o probabilitate. Când e vorba să hotărească într'o pricină, judecătorul trebuie să aibe convingerea că dreptul pe care-l recunoaște și sancționează există; îi trebuie dar certitudine; ca urmare probabilitățile pe cari una din părți le invoacă *trebuie să dea magistratului o convingere sigură*. În acest sens legea zice că prezumțiile trebuiesc să fie grave; o ușoară probabilitate nu e îndesulătoare pentru a da naștere la o certitudine legală. Prezumțiile trebuiesc să fie precise; ele consistă într'un raționament; ca urmare *trebuiesc să decurgă în mod logic* dintr'un fapt cunoscut din care jude-

cătorul deduce faptul necunoscut. În fine, prezumțiile trebuiesc să fie concordante; pot fi probabilități pentru și probabilități contra; *dacă una distruge pe cealaltă ele nu pot să mai producă certitudine legală, va rezulta dimpotrivă incertitudine, îndoială, și în caz de îndoială judecătorul nu poate trage concluzii pentru a rosti o hotărâre*” (10).

E drept că există o deosebire de redacție între *art. 1203 c. civ. român* și corespunzătorul lui 1353 din codul civil francez. Legiuitorul nostru nu cere ca prezumțiile să fie grave, precise și concordante, ci să aibe greutate și puterea de a naște probabilități; dar acest mod de a se exprima al legiuitorului român nu schimbă întru nimic concepția legală și doctrinală despre mijlocul de probă în discuție, nici nu îngăduia Curței de Apel din București S. III, ca, printr'un „a putut”, să considere dovedit un fapt care nu se impunea în mod logic inducțiunii sale, n'avea greutatea și puterea de a naște probabilități, fiind foarte problematic ca descalificările sau aprecierile defavorabile aduse de o autoritate unui funcționar, mai ales prin acte secrete, lipite de publicitate (decretele de punere la retragere nu erau motivate în fapt ci se refereau pur și simplu la textele din legea de pensii), sunt de natură, erga omnes, să transforme într'un paria pe un asemenea funcționar. Din potrivă, e știut că cei mai mulți funcționari publici, până și cei destituiți motivat, pentru incorectitudine, au putut găsi în totdeauna ocupațiuni particulare și mijlocul de a-și câștiga existența.

Pentru noi decizia Curței de Apel din București S. IIII apare, din acest punct de vedere, ca o consacrare a *mirajului judiciar*, pe care unii înpricinați încearcă adesea să-l creeze prin alegațiuni mai mult sau mai puțin declamatorii, și nu e mică primejdia ce se desprinde din întonarea unui atare sistem, menit să deschidă în mod larg porțile arbitrarului.

Decizia Curței de Apel din București S. II din potrivă, nu s'a lăsat ademenită de mirajul judiciar, proiectat și înaintea ei de reclamantul C. Andreescu; acolo principiile juridice au fost salvate, găsindu-și o satisfăcătoare aplicație.

3) Trecând la chestiunea *daunelor materiale*, pe cari reclamantul le sprijinea pe simpla arătare că ar fi fost nevoit să contracteze împrumuturi în tot intervalul de timp cât a fost lipsit de salariu, Curtea de Apel, s'a mulțumit să constate existența unor asemenea daune, fără a motiva însă prin ce mijloc a ajuns să-și formeze convingerea în această privință. Probabil că instanța de fond a utilizat în acest scop tot metoda inductivă launtrică, deci prezumțiile oculte. Ori cum ar fi, un lucru e sigur și nu trebuia pierdut din vedere, că proba indirectă, pe cale de *prezumții* (mai ales când sunt oculte) nu este admisibilă decât în cazurile în cari proba testimonială este ea însăși permisă (*art. 1203 c. civ.*) deci nu mai în cazul prevăzute de *art. 1198 c. civ.*, și anume când celui care o invoacă i-a fost cu neputință să-și procure o probă literală (11). Și tot atât de exact este că partea care invoacă un *act juridic* a cărui existență e contestată de adversar nu poate fi admisă a-l dovedi cu martori, *deci nici prin prezumțiuni*, sub pretext că acel act a fost *provocat sau determinat* prin delictul sau quasi-delictul pârâtului (12).

Or, în speță, fiind vorba de o sumă mai mare de 150 lei, pretinsul împrumut (act eminent juridic)

10) *Laurent*, XXIX, No. 636.

11) *Aubry & Rau*, VIII, paragr. 765, pag. 345; *Baudry et Barde*, oblig., Tom. III, p. II No. 2696 (ed. II); *Demolombe*, 30. No. 240, etc.

12) *Cpr. Aubry et Rau*, VIII, paragr. 765 pg. 349; *Demolombe* 30. No. 173, etc.

9) *Larombière*, V. sub art. 1353 No. 6 și 7.

nu poate fi dovedit cu martori, deci nici pe cale de prezumțiuni, de oarece reclamantul nu se găsește în imposibilitate de a-și procura o dovadă scrisă despre existența aceluia împrumut; quasi delictul administrației, fapt distinct de actul la care reclamantul pretinde că a fost nevoit să recurgă, neputându-se susține că l-a împiedicat să-și procure o probă scrisă despre existența lui.

E cert dar că și în ce privește daunele materiale, numai prin violare de lege Curtea de Apel din București, s. III a ajuns la soluțiunea pe care a dat-o, pe câtă vreme deciziunea celei de a doua secțiuni a acelei Curți s'a ferit să cadă într-o asemenea eroare.

Examenul deciziunii Inaltei Curți de Casație

Doctrina și jurisprudența sunt azi unanime:

1) Că judecătorii fondului ne având libertatea să admită prezumțiile de fapt decât în cazurile în care legea admite proba testimonială, hotărârea lor din acest punct de vedere cade sub cenzura Casației (13). Ei nu au dreptul de a aprecia în mod suveran valoarea prezumțiilor relevate de părți, adică dacă sunt sau nu suficient de grave, precise și concordante, *de cât în cazurile în care sunt admise* (14).

2) Că, deși legea nu a definit culpa, Curtea de Casație își rezervă controlul deciziunilor judecătorești asupra punctului de a se ști, dacă faptele constatate constituiesc sau nu o culpă; dacă consecințele trase din constatările de fapt de către judecătorii fondului sunt sau nu *juridice* (15); chestiunea dacă culpa alegată e legalmente caracterizată fiind o chestiune de drept (16).

Dacă s'a decis în Franța că judecătorii fondului sunt suverani apreciatorii în ce privește caracterul de „gravitate” al culpei, — ceea ce a îndreptățit pe Fabreguettes (17) să observe că decidând astfel suprema instanță n'a dat, poate, dovadă de o logică absolută, — Curtea de Casație are evident dreptul, reținând ca suveran constatate faptele relevate de judecătorii fondului, să declare că faptul nu este *legalmente imputabil*, cum e, de pildă, în cazul în care faptul generator de prejudiciu e rezultatul exercitării unui drept sau a unei facultăți recunoscută de lege (18).

„In adevăr, determinarea unei culpe presupune din partea judecătorului două operațiuni distincte: mai întâi constatarea faptelor din care se poate pretinde că a rezultat culpa și apoi aprecierea acestor fapte din punctul de vedere al caracterului ce li se poate atribui, adică chestiunea de a se ști dacă constituiesc culpa prevăzută de lege, de natură să atragă răspunderea autorului lor. Neîndoelnic este că în ce privește prima operațiune judecătorul izează de puterea lui suverană. Cât despre cea de a doua, determinarea caracterului juridic al faptelor din punctul de vedere al culpei pe care judecătorul vrea să o facă să reiasă, Curtea de Casație și-a rezervat dreptul de a verifica dacă faptele suveran constatate de judecător, conțin elementele juridice ale culpei”. „Și în acest control se găsește adevărata *salvgardare în contra arbitrarului* ce se poate întâlni în deciziile unei justiții dată prea aproape de interesele pe care este chemată să le reguleze” (19).

Autorii Pandectelor franceze, citând o serie de deciziuni ale Casației cari au consfințit acest mod de a vedea, sfârșesc prin a spune că din complexul acelor deciziuni se desprinde o regulă care prezidă în mod constant jurisprudența Curții supreme în Franța. Judecătorii fondului au în totdeauna dreptul de a aprecia legalmente faptele. Domeniul aplicațiunii legii la fapte îi aparține însă fără contestație și asupra acestui punct judecătorii fondului sunt totdeauna supuși controlului și cenzurei sale (20).

Călăuzită, fără îndoială, de aceste norme, Inalta Curte de Casație s. I, chemată fiind să controleze deciziunea civilă cu No. 206-923 a Curții de Apel din București, secția III, în urma recursului introdus de Stat, și-a recunoscut dreptul de a o cenzura. Intrând însă în cercetarea motivelor de casare, sub o vădită influență a faptelor priciniei (cu totul defavorabile Statului), influență ce se desprinde din considerentele deciziunii sale, în loc să se oprească la chestiunile de pur drept, cari apăsau covârșitor asupra deciziunii atacate cu recurs și conduceau la o casare sigură, a alunecat în domeniul faptelor, cu intenția bine determinată de a sprijini și întări argumentația instanței de fond.

În adevăr, suprema noastră instanță, după ce prin o amplă argumentație stabilește principiul, netăgăduit de altfel prin motivele de casare, că acțiunea în responsabilitate recunoscută celor vătămați prin delict și quasi-delict, (art. 998 și 999 cod. civil) privește nu numai daunele materiale ci și pe cele morale, și fără a răspunde însă obiecțiunii trase dintr-o decizie a sa anterioară, că suferința morală trebuie să fie cauza unui prejudiciu material, — trece la justificarea deciziunii supusă cenzurei sale, nu în drept ci în fapt.

În ce privește daunele materiale, Inalta Curte relevează argumentația inductivă, prin prezumții, a instanței de fond, și socotește că pe această cale s'a putut ajunge la conculzia că reclamantul, lipsit fiind de salariu timp de un an, întrucât dovada contrară că ar fi dispus de avere personală nu se făcuse, a încercat un prejudiciu material (probabil rezultat din nevoia de a se împrumuta), și acest prejudiciu trebuia să fie reparat acordându-se reclamantului ca despăgubire o sumă, după apreciere, care să reprezinte dobânzile sumei neplătită la termen. Că dar, imputarea adusă instanței de fond cu privire la nedovedirea daunelor materiale e neîntemeiată.

În ce privește *daunele morale*, Inalta Curte stabilește că intimatul a fost pus la retragere, printr-o apreciere neconformă cu realitatea lucrurilor; că descalificarea sa, în lipsa garanțiilor cerute de lege, nu poate fi privită nici ca legală nici ca exactă în fapt, lucru pentru care tocmai actul Direcțiunii Poștelor a fost desființat în contecios de Inala Curte; că, instanța de fond a fost deci autorizată a deduce că intimatul a încercat un prejudiciu moral, fixând despăgubirea corespunzătoare.

Fie-ne permis, cu tot cuvenitul respect, pe care totdeauna l'am purtat deciziunilor Inaltei Curți și distinșilor magistrați cari o compun, să observăm că în această abilă motivare e greu de găsit cel puțin justificarea în fapt a deciziunii Curții de Apel.

Daunele materiale. Actul pretins generator de prejudiciu a fost scoaterea la pensie din oficiu prin două decrete legale, neprecedate de îndeplinirea tuturor formalităților legale, cu consecința imediată, fapt cunoscut, rămânerea funcționarului fără salariu timp de un an. De la acest fapt cunoscut, pe cale de prezumție, trebuia să se ajungă la faptul necunoscut:

20) Pand. Fr., Tom. 14, V Cassation Civile, No. 947, 1056, 1094, 1098.

13) Aubry et Rau, VIII, pag. 358; Baudry et Baude, Oblig. Tom. III p. II No. 2696 (ed. 1905); Demolombe, 30, No. 240; Fabreguettes, La Logique Judiciaire, pg. 182; Fay, No. 154; Crépon, Pourvoi en Cassation, III, No. 1022. etc.

14) Fay, No. 154; Crépon, loc. cit. No. 1072.

15) Fabreguettes, loc. cit. pag. 355.

16) Cas. fr., 16 Martie 1888 S. 90, I, 532.

17) Fabreguettes, loc. cit. pag. 358.

18) Fabreguettes, loc. cit. pag. 359; Fay, No. 160.

19) Crépon, loc. cit., No. 1136 și 1144.

dauna, ce se susținea, fără a se dovedi, că ar fi rezultat din nevoia funcționarului, pe de o parte de a se împrumuta, pe de alta de a-și cheltui economiile (afirmație făcută în acțiune).

Curtea de Apel, prin considerentele deciziunii sale, s'a mărginit doar să releveze pretinsul împrumut, trecând cu vederea afirmația referitoare la cheltuielile economiilor, afirmație de natură să anihileze, măcar în parte, așa zisa nevoie de împrumut. Nici un cuvânt asupra chipului cu care a ajuns la fixarea unei despăgubiri, care s'ar fi putut deduce că este echivalentul dobânzilor plătite cu prilejul aceluia împrumut.

Inalta Curte, încercând să completeze arătările instanței de fond, schimbă însăși tema și ajunge la o altă concluzie, că despăgubirile, global fixate de Curte ar fi echivalentul dobânzilor datorate de Stat la salariul plătit cu întârziere.

Ideia de împrumut, conținută în decizia Curții de Apel, dispăre așa dar făcând loc unei alte idei; aceea de dobânzi moratorii, transformate în daune! Șirag versatil de fapte într'un raționament inductiv, sofistic, cu eliminare de propoziții; căci s'a făcut tabula rasa din propoziția secundă născută din afirmația reclamantului că a fost nevoit să se împrumute și să-și cheltuiască economiile.

Utilitatea procedurii se datorește probabil considerațiunii, netăgăduite, că faptele pe care le conținea erau simple afirmații nesprijinite pe nici o dovadă.

Ceva mai mult, Inalta Curte, apucând calea prezumțiilor, ajută deciziunea atacată cu recurs, îi întărește prezumțiile, adăugând că prejudiciul material încercat de reclamant prin plata salariului său cu întârziere (după un an) devine cert, datorită considerațiunii că nu s'a făcut dovada contrarie că ar fi dispus de avere personală (ceea ce instanța de fond nu se gândise să spue).

Aci, Inalta Curte intervertește sarcina probelor, vine pe care instanțele de casare o impută de obicei judecătorilor fondului (21). Ministerul de comunicații nu avea de făcut nici un fel de probă, sau mai bine zis contra-probă, câtă vreme reclamantul nu dovedise, în prim rând, că nu dispunea de avere, ceea ce ar fi fost de altfel și greu, într'o anumită măsură, dat fiind că avusese grijă să afirme, prin petiția introductivă de instanță, că a fost nevoit să-și cheltuiască economiile realizate în decursul vremii.

Ori cum, în decizia Inaltei Curți de Casație nu întâlnim nici un fel de preocupare în ce privește chestiunea de a se ști de-aia prezumțiile erau sau nu îngăduite pentru stabilirea unui prejudiciu întemeiat pe un act juridic (așa cum decisese instanța de fond), în privința căruia reclamantul nu se aflase în neputință de a-și procura o dovadă scrisă.

Daune morale. Aceiași temă și mai puțin favorabilă reclamantului: un pretins act generator de prejudiciu, decretul de punere la retragere, neprecedat de formalitățile legiuite și cuprinzând o descalificare a funcționarului printr'o apreciere neconformă cu realitatea lucrurilor și datorită căreia contenciosul administrativ desființase actul.

Faptul necunoscut ce urma să fie stabilit pe cale de prezumții era prejudiciul.

Raționamentul inductiv ce s'a întrebuintat în acest scop constituie un veritabil sofism, caracterizat

prin faptul că propoziția fundamentală dela care a pornit raționamentul eral falsă, și, în cazul cel mai favorabil, concluzia n'avea coeziune.

Mă explic: ideea de „apreciere neconformă cu realitatea lucrurilor” și „datorită căreia contenciosul administrativ ar fi desființat actul”, pretins generator de prejudiciu, idee conținută în propoziția care a avut ca punct de plecare prezumțiunea ce urma a se trage, e departe de adevăr. Pretinsa neconformitate a aprecierilor nu fusese măcar discutată la instanța de fond necum dovedită, lucru ce de altfel ar fi fost și imposibil, de oarece însăși contenciosul administrativ își declinase competența de a cenzura considerațiunile pentru care administrația dispusese punerea la retragere, recunoscând acelei administrații, în această privință, o facultate legiuită și suverană, nesusceptibilă de control, (deși actul era atins de viciu de formă); pe de altă parte decretul regal de punere la retragere era motivat în drept, nu în fapt (indicând numai textele din legea de pensuni ce-i serviseră de bază).

Modificând propoziția, prin înlăturarea falselor elemente ce o alcătuiesc, s'ar fi ajuns la o formulă ce nu putea îngădui raționamentului nici să pornească nici să ajungă la vreo concluzie.

Independent însă de calitatea propoziției, concluzia însăși e vitioasă ca una ce e lipsită de coeziune.

Ideia de descalificare nu impunea să se conchidă la existența unui prejudiciu, pentru că nu în totdeauna descalificările duc la o asemenea consecință. O atare concluzie, în tot cazul, nu putea decurge într'un raționament inductiv care se izbea fatalmente de o a doua propoziție, conținând o consecință a faptului generator de prejudiciu, propoziție născută din afirmațiunea nedovedită a reclamantului că a solicitat aiurea ocupațiuni remunerate și i-au fost refuzate din cauza descalificărilor pe cari i le adusese administrația prin actul ei de autoritate arbitrar.

Deciziunea Inaltei Curți de Casație, apare așa dar și din acest punct de vedere ca o reiterare a unei judecăți în fapt vădit eronată.

Și regretăm că nici de data aceasta nu vedem preocuparea pe care a trebuit să o aibă suprema instanță despre laturea pur juridică pe care o ridică chestiunea daunelor morale.

Fată cu cele ce preced, deciziunea civilă a Curții de Apel din București, secția II-a, astfel cum este inserată în coioanele acestei reviste, ne face impresia unui punct luminos cu sumbră încadrare, ceea ce poate s'ar fi evitat, casându-se decizia Curții de Apel, secția III-a și dându-se altei instanțe de fond putința să refacă judecata pe baze legale fie chiar în profitul reclamantului.

IPER.

— A apărut în editura *Curierul Judiciar* :

Noul Cod al Inchirierilor, care cuprinde legea chirilor din 1924 (Mărzescu), cu Expunerea de motive, rapoartele raportorilor din Senat și Cameră și în extenso Desbaterile parlamentare: Discuția generală și Discuția pe articole, cum și celelalte legi excepționale cu toate legile în legătură din vechiul Regat, Basarabia, Bucovina și Transilvania, este lucrat complet cu *Comentariul d-lor Conduratu, Periețeanu și Velescu*, și cu jurisprudența referitoare, sistematizată de d-l F. Mihăilescu, grefier la Casație.

Fată cu importanța și dimensiunile lucrării, Volumul s'a triplat având 1000 pagini. Editura s'a văzut nevoită să fixeze prețul pentru acest volum la **240 lei**, nu după cum fusese anunțat anterior.

Se va adăuga 6 lei pentru porto-poștal recomandat.

21) Instanțele de fond, spune Fay, nu pot interverti sarcina probelor, violând regulile înscrise în art. 13'5 (1169 c. civ. rom.) care obligă pe cel ce se pretinde creditor să o stabilească creanța. (Fay, No. 154).

De remarcat că Curtea de apel din București, secț. II, prin decizia pe care o publică, și-a ferit judecata de o atare critică.